

Α.Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ - ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

«Διαδίκτυο και όψεις παραβατικότητας. Η περίπτωση των δικτυακών
τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΧΑΪΝΑΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Σ. ΚΟΥΡΗ

Α.Μ.: 13237

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2012

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ		
		Σελίδα
	<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	<i>ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (INTERNET) ΚΑΙ ΌΨΕΙΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ</i>	5
I)	<i>Διαδίκτυο (Internet)</i>	6
1.	<i>Τι είναι το Διαδίκτυο (Internet)</i>	6
1.1.	<i>Μερικοί ορισμοί</i>	6
1.2.	<i>Δύο βασικά χαρακτηριστικά του Διαδικτύου (Internet)</i>	10
1.3.	<i>Τι μας προσφέρει το Διαδίκτυο (Internet)</i>	11
1.4.	<i>Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Internet)</i>	11
2.	<i>Η ιστορία του Διαδικτύου</i>	13
3.	<i>Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα του Διαδικτύου</i>	15
II)	<i>Όψεις παραβατικότητας</i>	18
1.	<i>Ψηφιακό έγκλημα - Ψηφιακή εγκληματικότητα</i>	18
2.	<i>Κατηγορίες ψηφιακών εγκλημάτων</i>	20
3.	<i>Οι Ψηφιακοί Εγκληματίες</i>	23
3.1.	<i>Προσδιορισμός</i>	23
3.2.	<i>Κατηγορίες hackers</i>	25
3.3.	<i>Ο τρόπος δράσης (modus operandi) των hackers</i>	25
4.	<i>Αντιμετώπιση των ψηφιακών εγκληματιών</i>	26
4.1.	<i>Αντιμετωπίζοντας την εισβολή</i>	26
4.2.	<i>Νομοθεσία</i>	29
4.3.	<i>Βασικά στοιχεία για τη διερεύνηση των ψηφιακών εγκλημάτων</i>	31
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	<i>Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ - ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΜΕΤΡΑ</i>	32
I)	<i>Η σχέση μεταξύ αθλητισμού και παραβατικότητας</i>	33
1.	<i>Η έννοια του αθλητισμού</i>	33
1.1.	<i>Διαχωρισμός της έννοιας της άθλησης από την έννοια της άσκησης</i>	33
1.2.	<i>Οι μορφές του αθλητισμού</i>	34
2.	<i>Η ιστορία του αθλητισμού</i>	35

3.	<i>Ο ρόλος του αθλητισμού στο Διαδίκτυο</i>	38
4.	<i>Η παραβατικότητα στον αθλητισμό</i>	40
4.1.	<i>Βία και επιθετικότητα στον αθλητισμό</i>	40
4.2.	<i>Τα αίτια της βίας και της επιθετικότητας στον αθλητισμό</i>	42
4.3.	<i>Μορφές της σημερινής «ποδοσφαιρικής» βίας</i>	46
4.4.	<i>Υπηρεσίες στοιχημάτων σε «απευθείας σύνδεση» που σχετίζονται με τον αθλητισμό</i>	48
4.5.	<i>Η φαρμακοδιέγερση στον αθλητισμό</i>	49
5.	<i>Προτεινόμενα μέτρα για την αποτροπή της παραβατικότητας στον αθλητισμό</i>	51
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	<i>Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΑΚΩΝ ΤΟΠΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΟΠΑΔΩΝ - ΕΡΕΥΝΑ</i>	58
Ι)	<i>Η περίπτωση των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών</i>	59
1.	<i>Ερωτήματα διερεύνησης των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών</i>	59
2.	<i>Έρευνα</i>	60
3.	<i>Συμπέρασμα της έρευνας</i>	84
	<i>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</i>	85
	<i>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	87
	<i>ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	89
	<i>ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ</i>	90

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην Πτυχιακή Εργασία αυτή, σκοπός μας είναι να ασχοληθούμε με το Διαδίκτυο και τις όψεις παραβατικότητας του, επίσης, να μελετήσουμε την περίπτωση των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών.

Η εργασία αυτή αποτελείται από τρία μέρη.

Στο Πρώτο Μέρος θα αναφερθούμε στο Διαδίκτυο, το οποίο «παίζει» σημαντικό ρόλο στη καθημερινή μας ζωή και στις όψεις παραβατικότητας του, οι οποίες είναι δεδομένο πλέον ότι υπάρχουν.

Στο Δεύτερο Μέρος της εργασίας, θα ασχοληθούμε με τη σχέση μεταξύ αθλητισμού και παραβατικότητας. Επίσης, με τα Προτεινόμενα μέτρα για την αποτροπή της παραβατικότητας στον αθλητισμό.

Στο Τρίτο Μέρος και τελευταίο μέρος της εργασίας, θα μελετήσουμε την περίπτωση των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών, κάνοντας Έρευνα.

Θα εξετάσουμε όσο είναι δυνατόν, σύμφωνα με την εμπειρία και τις γνώσεις που διαθέτουμε κατά πόσο οι έννοιες Διαδίκτυο, παραβατικότητα και αθλητισμός είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους, πώς ή και σε ποιο βαθμό μπορεί να βοηθήσει η μία την άλλη. Τι είναι το Διαδίκτυο; Υπάρχει παραβατικότητα στο Διαδίκτυο; Ποιος είναι ο ρόλος του αθλητισμού στο Διαδίκτυο και ποια είναι η σχέση του αθλητισμού και της παραβατικότητας; Υπάρχουν προτεινόμενα μέτρα για την αποτροπή της παραβατικότητας στον αθλητισμό; Υπάρχει παραβατικότητα στους δικτυακούς τόπους των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών;

Επομένως, για αυτήν την επιστημονική πρακτική πρέπει, να ορίσουμε τη μέθοδο και τις τεχνικές, που θα χρησιμοποιήσουμε. Η έννοια της μεθόδου, μπορεί να θεωρηθεί ως λειτουργική και οι τεχνικές της μπορούν να θεωρηθούν η βιβλιογραφική έρευνα, η έρευνα σε δικτυακούς τόπους και η ποιοτική ανάλυση των περιπτώσεων των δικτυακών τόπων.

Το περιεχόμενο της Πτυχιακής Εργασίας δεν απηχεί απαραίτητα τις απόψεις του Τμήματος ή της Επιτροπής που την ενέκρινε.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Διαδίκτυο (Internet) και όψεις παραβατικότητας

I) Διαδίκτυο (Internet)

Το Διαδίκτυο (Internet) έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο ο κόσμος δουλεύει, επικοινωνεί, μαθαίνει και το σπουδαιότερο, ζει. Αποτελεί την κύρια «μηχανή» με την οποία τα άτομα επικοινωνούν μεταξύ τους ταχύτερα πλέον, από ποτέ. Η βάση της τεχνολογίας της ψηφιακής κοινωνίας είναι αναμφισβήτητα το Διαδίκτυο (Internet).

«Διαπιστώνοντας σήμερα την παρουσία της υψηλής τεχνολογίας σε κάθε μας βήμα, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι είμαστε μέλη αυτής που μπορεί να ονομασθεί ψηφιακή κοινωνία, μολοντί λίγοι από εμάς θα ήταν δυνατό να συμφωνήσουν στην έννοια που θα έπρεπε να αποδώσουν στον όρο αυτό.

Η ψηφιακή κοινωνία μεταμορφώνει τον κόσμο μας ταχύτατα και σταθερά, πράγμα το οποίο το συναντάει κανείς σε κάθε εκδήλωση της καθημερινότητας» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 1-2).

1. Τι είναι το Διαδίκτυο (Internet)

«Το Διαδίκτυο (Internet) είναι ένα πλέγμα από εκατομμύρια διασυνδεδεμένους υπολογιστές που εκτείνεται σχεδόν σε κάθε γωνιά του πλανήτη και παρέχει τις υπηρεσίες του σε εκατομμύρια χρήστες.

Αποτελεί ένα "Παγκόσμιο Ηλεκτρονικό Χωριό", οι "κάτοικοι" του οποίου, ανεξάρτητα από υπηκοότητα, ηλικία, θρήσκευμα και χρώμα, μοιράζονται πληροφορίες και ανταλλάσσουν ελεύθερα απόψεις πέρα από γεωγραφικά και κοινωνικά σύνορα» (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρο Δικτύου - Π.Θ., 1997).

1.1. Μερικοί ορισμοί

«Το Internet είναι ένα διαδίκτυο, δηλαδή ένα δίκτυο αποτελούμενο από δίκτυα υπολογιστών. Ας δούμε λοιπόν πρώτα τι είναι δίκτυο υπολογιστών:

Δύο ή περισσότεροι υπολογιστές που συνδέονται μεταξύ τους σχηματίζουν ένα δίκτυο. Οι κυριότεροι λόγοι ύπαρξης ενός δικτύου είναι να μπορούν οι χρήστες των υπολογιστών να επικοινωνούν μεταξύ τους και να χρησιμοποιούν από απόσταση τις υπηρεσίες που προσφέρει κάποιος υπολογιστής του δικτύου.

Ένα σύνολο από κανόνες που ονομάζεται πρωτόκολλο δικτύωσης, καθορίζει το πώς επικοινωνούν μεταξύ τους οι υπολογιστές του δικτύου. Η φυσική διάταξη των συνδέσεων του δικτύου ονομάζεται τοπολογία. Οι τρεις πιο συνηθισμένες τοπολογίες είναι:

Αστέρας (star)

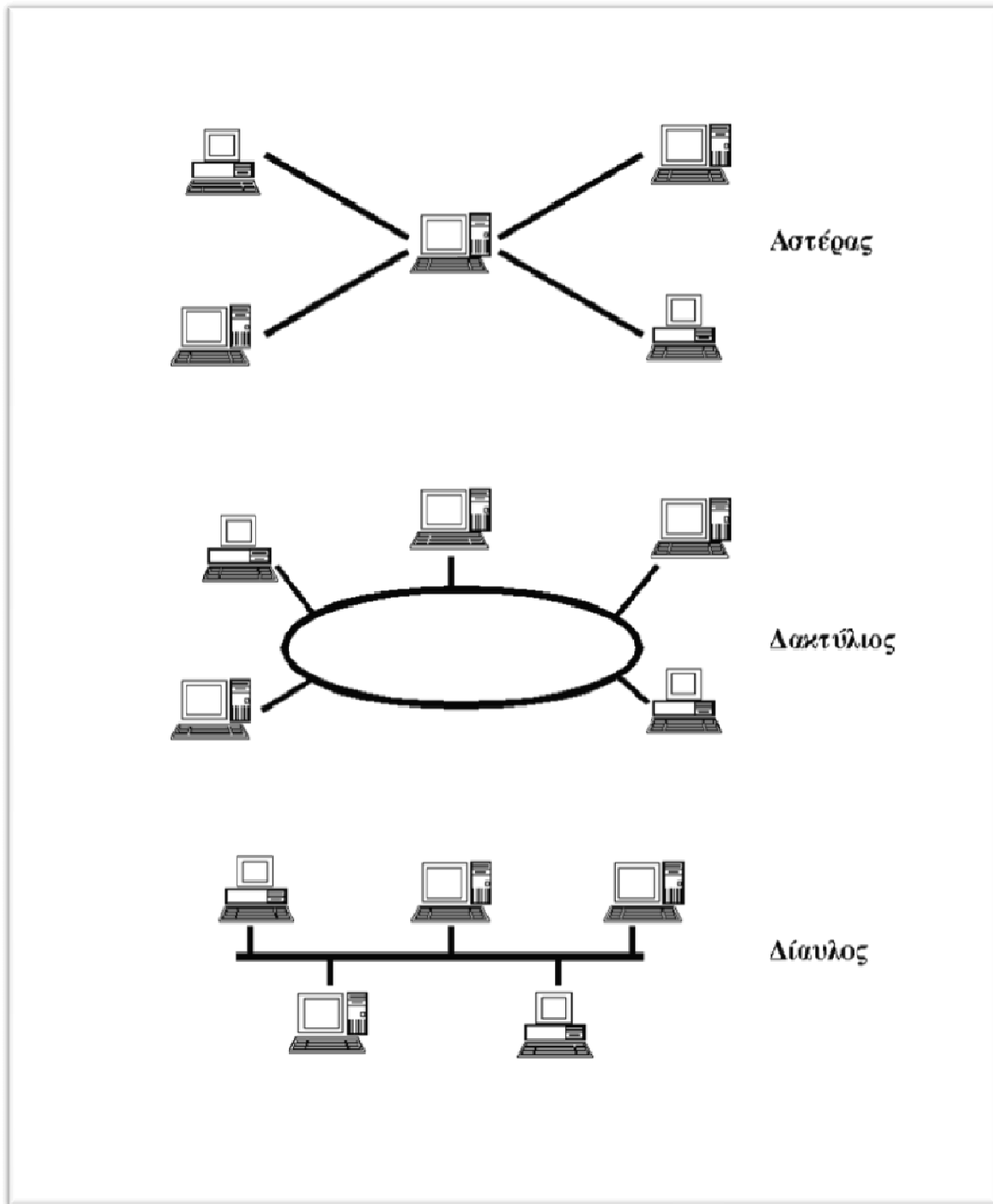
Υπάρχει ένας κεντρικός υπολογιστής στον οποίον συνδέονται οι υπόλοιποι υπολογιστές του δικτύου.

Δακτύλιος (ring)

Όλοι οι υπολογιστές είναι συνδεδεμένοι σε έναν πλήρη κλειστό δακτύλιο.

Δίαυλος (bus)

Όλοι οι υπολογιστές συνδέονται κατά μήκος ενός κεντρικού αγωγού.

Εικόνα 1.1: Οι κυριότερες τοπολογίες δικτύων, Πηγή: (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., 1997).

Τα δίκτυα, ανάλογα με το εύρος της περιοχής που καλύπτουν, χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α) Τοπικά Δίκτυα (Local Area Network - LAN)

Συνδέουν υπολογιστές που απέχουν μεταξύ τους μικρές αποστάσεις, π.χ. υπολογιστές που βρίσκονται στο ίδιο ή σε γειτονικά κτίρια.

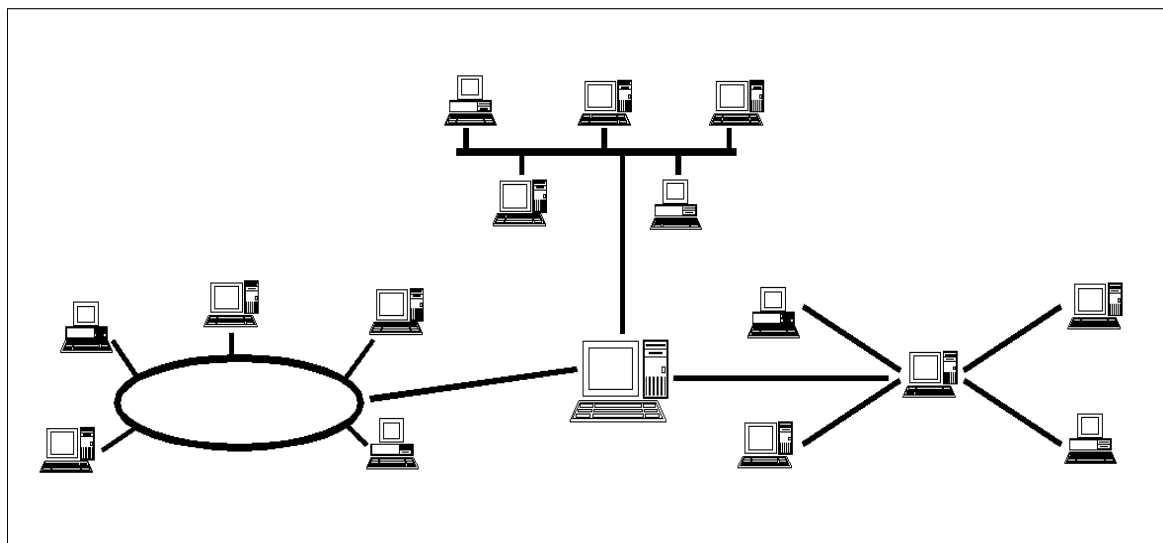
β) Δίκτυα Μητροπολιτικής Περιοχής (Metropolitan Area Network - MAN)

Συνδέουν υπολογιστές που απέχουν μεταξύ τους μεσαίες αποστάσεις, π.χ. υπολογιστές που βρίσκονται σε διαφορετικά σημεία της ίδιας πόλης.

γ) Δίκτυα Ευρείας Περιοχής (Wide Area Network - WAN)

Συνδέουν υπολογιστές που απέχουν μεταξύ τους μεγάλες αποστάσεις, π.χ. υπολογιστές που βρίσκονται σε διαφορετικές πόλεις.

Διαδίκτυο είναι ένα δίκτυο από δίκτυα. Π.χ. τρία διαφορετικά τοπικά δίκτυα μπορούν να συνδεθούν μεταξύ τους σχηματίζοντας ένα Διαδίκτυο, όπως φαίνεται στην εικόνα που ακολουθεί:

Εικόνα 1.2: Ένα δίκτυο δικτύων, Πηγή: (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., 1997).

Με τους όρους Διαδίκτυο, Ιντερνέτ ή Ίντερνετ (με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα) δεν εννοούμε οποιοδήποτε Διαδίκτυο, αλλά το Παγκόσμιο Διαδίκτυο, δηλαδή η συνένωση των χιλιάδων δικτύων διαφόρων μεγεθών που καλύπτει σχεδόν ολόκληρη την υδρόγειο. Ο αντίστοιχος αγγλικός όρος "Internet" προκύπτει από τη σύνθεση λέξεων inter-network.

Πώς συνδέονται όλοι αυτοί οι υπολογιστές μεταξύ τους; Είναι εύκολο να φανταστούμε τη σύνδεση δύο υπολογιστών που βρίσκονται στον ίδιο χώρο: μπορούμε να τους ενώσουμε με ένα καλώδιο. Όταν η απόσταση μεταξύ των υπολογιστών μεγαλώνει, χρησιμοποιούνται διάφοροι τρόποι σύνδεσης: κοινές τηλεφωνικές γραμμές, μισθωμένες τηλεπικοινωνιακές γραμμές διαφόρων τεχνολογιών, ασύρματες ζεύξεις και ακόμη, συνδέσεις μέσω τηλεπικοινωνιακών δορυφόρων όταν απαιτείται η μετάδοση δεδομένων πάνω από πολύ μεγάλες αποστάσεις» (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., 1997).

1.2. Δύο βασικά χαρακτηριστικά του Διαδικτύου (Internet)

«Ένα βασικό χαρακτηριστικό του Internet είναι ότι μπορεί να συνδέει υπολογιστές διαφορετικού τύπου, δηλαδή υπολογιστές που μπορεί να διαφέρουν όσον αφορά την αρχιτεκτονική του υλικού (hardware), το λειτουργικό σύστημα που χρησιμοποιούν και το πρωτόκολλο δικτύωσης που εφαρμόζεται στο τοπικό τους δίκτυο. Ακριβώς εξαιτίας αυτής της ευελιξίας του, εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον πλανήτη κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών.

Ένα άλλο ενδιαφέρον χαρακτηριστικό του Internet είναι ότι είναι αποκεντρωμένο και αυτοδιαχειριζόμενο. Δεν υπάρχει δηλαδή κάποιος κεντρικός οργανισμός που να το διευθύνει και να παίρνει συνολικά αποφάσεις σχετικά με το είδος των πληροφοριών που διακινούνται, τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους διάφορους υπολογιστές του ή τη διαχείρισή του. Καθένα από τα μικρότερα δίκτυα που το αποτελούν διατηρεί την αυτονομία του και είναι το ίδιο υπεύθυνο για το είδος των πληροφοριών που διακινεί, τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι υπολογιστές του και τη διαχείρισή του» (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., 1997).

1.3. Τι μας προσφέρει το Διαδίκτυο (Internet)

«Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το Internet βασικά για δύο πράγματα: α) για να αντλήσουν πληροφορίες και β) για να επικοινωνήσουν με άλλους ανθρώπους που είναι κι αυτοί χρήστες του.

Μπορούμε να θεωρήσουμε το Internet σαν μια τεράστια αποθήκη πληροφορίας, μια παγκόσμια βιβλιοθήκη. Στους υπολογιστές του, βρίσκονται αποθηκευμένα χιλιάδες Gigabytes πληροφορίας, αρκετά από τα οποία διατίθενται ελεύθερα στους χρήστες του. Έτσι λοιπόν έχουμε τη δυνατότητα να χρησιμοποιούμε απομακρυσμένες βάσεις δεδομένων, να ανακτάμε αρχεία με προγράμματα, εικόνες, κείμενα, κλπ., να έχουμε πρόσβαση σε βιβλιοθήκες, να διαβάζουμε ηλεκτρονικές εφημερίδες και περιοδικά, ακόμη και να παρακολουθούμε ραδιοφωνικά προγράμματα.

Το Internet είναι επίσης ένα μέσο που μας επιτρέπει να ερχόμαστε σε επαφή με άλλους ανθρώπους γρήγορα και εύκολα. Μπορούμε λοιπόν να ανταλλάξουμε ηλεκτρονικά μηνύματα ή να μιλήσουμε "ζωντανά" με έναν φίλο μας που βρίσκεται π.χ. στις Η.Π.Α., στην Κίνα ή σε κάποιο άλλο μέρος του κόσμου, να γνωρίσουμε καινούργιους ανθρώπους, να εγγραφούμε σε λίστες συζητήσεων εάν μας ενδιαφέρουν οι απόψεις των άλλων γύρω από κάποιο θέμα ή ακόμη να παίξουμε μια σειρά από παιχνίδια με πολλούς αντιπάλους ταυτόχρονα που μπορεί να βρίσκονται διασκορπισμένοι σε διάφορα μέρη της γης.

Με το Internet λοιπόν μπορούμε να κάνουμε το γύρο του κόσμου χωρίς να χρειαστεί να μετακινηθούμε από τον υπολογιστή μας» (<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., 1997).

1.4. Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Internet)

«Για να αποκτήσει κάποιος πρόσβαση στο Διαδίκτυο, ώστε να γίνει δέκτης του πλήθους των υπηρεσιών που προσφέρει, πρέπει να επιλέξει έναν από του εξής τρόπους σύνδεσης με το Διαδίκτυο:

Διαρκής σύνδεση με το Διαδίκτυο, υφίσταται όταν ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι μόνιμα και άμεσα συνδεδεμένος με ένα δίκτυο, το οποίο είναι ακολούθως συνδεδεμένο με το Διαδίκτυο. Με αυτόν τον τρόπο ο χρήστης έχει στη διάθεσή του διαρκώς όλες τις υπηρεσίες

που προσφέρει το Διαδίκτυο. Όμως, λόγω του αυξημένου κόστους αυτού του τρόπου σύνδεσης αυτός είναι απαγορευτικός για τους απλούς χρήστες και προτιμάται από μεγάλες επιχειρήσεις και ιδρύματα.

Προσωρινή άμεση σύνδεση με το Διαδίκτυο, επιτυγχάνεται με τη χρήση ενός υπολογιστή, μιας συσκευής modem (δηλαδή ενός κωδικοποιητή που μετατρέπει τις πληροφορίες ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή σε τέτοια μορφή που μπορεί να μεταδοθεί μέσω τηλεφωνικών γραμμών και αντίστροφα) και μιας τηλεφωνικής γραμμής και μέσω κλήσεως ενός συνδέσμου εισόδου που οδηγεί ευθέως στο διαδίκτυο. Κλασικό παράδειγμα αυτού του είδους σύνδεσης είναι οι πανεπιστημιακοί σύνδεσμοι. Έτσι κάποιος φοιτητής καλώντας τον αριθμό τηλεφώνου του συνδέσμου εισόδου του πανεπιστημίου από τον προσωπικό του υπολογιστή και δίδοντας το όνομα συμμετοχής του και τον προσωπικό κωδικό εισόδου του στο δίκτυο συνδέεται άμεσα με το Διαδίκτυο.

Ο συνηθέστερος τρόπος σύνδεσης με το Διαδίκτυο είναι η προσωρινή έμμεση σύνδεση, που προϋποθέτει έναν υπολογιστή, μια συσκευή modem, μια τηλεφωνική γραμμή και την πληρωμή συνδρομής σε ένα φορέα παροχής πρόσβασης (Internet Service Provider). Οι φορείς παροχής πρόσβασης διακρίνονται σε: α) παροχής πρόσβασης, που ανοίγουν στους πελάτες δίοδο στο Διαδίκτυο μέσω δικής τους πρόσβασης σ' αυτό και β) παροχής περιεχομένου, που προσφέρουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και παράλληλα δυνατότητα πρόσβασης σε δικό τους περιεχόμενο και άλλες πρόσθετες υπηρεσίες. Πρακτικά, ο χρήστης καλεί τον αριθμό του παροχέα και μόλις επιτευχθεί η σύνδεση του είναι επιτρεπτή η «είσοδος» στο Διαδίκτυο, όπου μπορεί να κάνει χρήση των διαφόρων λειτουργιών και υπηρεσιών του» (Παπανικολάου, 2006, σ. 6-7).

«Επίσης, κοινές μέθοδοι πρόσβασης στο Διαδίκτυο είναι η επιλογική και η ευρυζωνική. Δημόσιοι χώροι για χρήση του Διαδικτύου περιλαμβάνουν τις βιβλιοθήκες και τα Internet cafes, όπου υπάρχουν διαθέσιμοι Η/Υ με σύνδεση στο Διαδίκτυο. Υπάρχουν, επίσης, σημεία πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους όπως αίθουσες αναμονής αεροδρομίων, μερικές φορές μόνο για σύντομη χρήση ενόσω βρισκόμαστε σε αναμονή. Τέτοια σημεία είναι γνωστά και με διάφορους άλλους όρους, όπως «δημόσια περίπτερα Διαδικτύου», «δημόσια τερματικά Διαδικτύου» και «ιστό - τηλέφωνα».

Η δικτύωση μέσω Wi-Fi παρέχει ασύρματη πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Ασύρματα σημεία πρόσβασης (hotspot) που παρέχουν τέτοια πρόσβαση περιλαμβάνουν τα Wifi-cafes, όπου

κάποιος αρκεί να φέρει τις δικές του ασύρματες συσκευές όπως φορητό Η/Υ ή PDA. Οι υπηρεσίες αυτές μπορεί να είναι δωρεάν σε όλους, είτε δωρεάν μόνο σε πελάτες, είτε επί πληρωμή. Ένα hotspot δεν χρειάζεται να περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον. Ολόκληρες πανεπιστημιούπολεις και πάρκα έχουν αυτή τη δυνατότητα, ακόμα και ολόκληρες περιοχές. Προσπάθειες να συνδεθεί και ο αγροτικός πληθυσμός έχουν οδηγήσει στα ασύρματα κοινοτικά δίκτυα.

Τα πλεονεκτήματα της πρόσβασης ενός χρήστη μέσω του δικού του υπολογιστή (αντί μέσω δημόσιου τερματικού) περιλαμβάνουν τη δυνατότητα για κατέβασμα και ανέβασμα αρχείων χωρίς περιορισμούς, τη χρήση του αγαπημένου του φυλλομετρητή (web browser) και των ρυθμίσεων αυτού (το μενού των ρυθμίσεων μπορεί να απενεργοποιηθεί σε έναν δημόσιο υπολογιστή) και την εκτέλεση δραστηριοτήτων στο Ίντερνετ με τη χρήση δικών του προγραμμάτων και δεδομένων.

Χώρες με πολύ καλή πρόσβαση στο Ίντερνέτ περιλαμβάνουν την Νότια Κορέα, όπου το 50% του πληθυσμού έχει ευρυζωνική πρόσβαση, τη Σουηδία και τις Η.Π.Α.» (<http://el.wikipedia.org>).

2. Η ιστορία του Διαδικτύου

«Οι πρώτες απόπειρες για την δημιουργία ενός διαδικτύου ξεκίνησαν στις Η.Π.Α. κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η Ρωσία είχε ήδη στείλει στο διάστημα τον δορυφόρο Σπούτνικ 1 κάνοντας τους Αμερικανούς να φοβούνται όλο και περισσότερο για την ασφάλεια της χώρας τους. Θέλοντας λοιπόν να προστατευτούν από μια πιθανή πυρηνική επίθεση των Ρώσων δημιούργησαν την υπηρεσία προηγμένων αμυντικών ερευνών ARPA (Advanced Research Project Agency) γνωστή ως DARPA (Defense Advanced Research Projects Agency) στις μέρες μας. Αποστολή της συγκεκριμένης υπηρεσίας ήταν να βοηθήσει τις στρατιωτικές δυνάμεις των Η.Π.Α. να αναπτυχθούν τεχνολογικά και να δημιουργηθεί ένα δίκτυο επικοινωνίας το οποίο θα μπορούσε να επιβιώσει σε μια ενδεχόμενη πυρηνική επίθεση.

Το αρχικό θεωρητικό υπόβαθρο δόθηκε από τον Τζ. Λικλάιντερ (J.C.R. Licklider) που ανέφερε σε συγγράμματά του το "γαλαξιακό δίκτυο". Η θεωρία αυτή υποστήριζε την ύπαρξη ενός δικτύου υπολογιστών που θα ήταν συνδεδεμένοι μεταξύ τους και θα μπορούσαν να ανταλλάσσουν γρήγορα πληροφορίες και προγράμματα. Το επόμενο θέμα που προέκυπτε ήταν ότι το δίκτυο αυτό θα έπρεπε να ήταν αποκεντρωμένο έτσι ώστε ακόμα κι αν κάποιος κόμβος του δεχόταν επίθεση να υπήρχε δίοδος επικοινωνίας για τους υπόλοιπους υπολογιστές. Τη λύση σε αυτό έδωσε ο Πολ Μπάραν (Paul Baran) με τον σχεδιασμό ενός καταναμημένου δικτύου επικοινωνίας που χρησιμοποιούσε την ψηφιακή τεχνολογία. Πολύ σημαντικό ρόλο έπαιξε και η θεωρία ανταλλαγής πακέτων του Λέοναρντ Κλάινροκ (Leonard Kleinrock), που υποστήριζε ότι πακέτα πληροφοριών που θα περιείχαν την προέλευση και τον προορισμό τους μπορούσαν να σταλούν από έναν υπολογιστή σε έναν άλλο.

Στηριζόμενο λοιπόν σε αυτές τις τρεις θεωρίες δημιουργήθηκε το πρώτο είδος διαδικτύου γνωστό ως ARPANET. Εγκαταστάθηκε και λειτούργησε για πρώτη φορά το 1969 με 4 κόμβους μέσω των οποίων συνδέονται 4 μίνι υπολογιστές (mini computers 12k): του πανεπιστημίου της Καλιφόρνια στην Σάντα Μάρμπαρα, του πανεπιστημίου της Καλιφόρνια στο Λος Άντζελες, το SRI στο Στάνφορντ και το πανεπιστήμιο της Γιούτα. Η ταχύτητα του δικτύου έφθανε τα 50 kbps και έτσι επιτεύχθηκε η πρώτη dial up σύνδεση μέσω γραμμών τηλεφώνου. Μέχρι το 1972 οι συνδεδεμένοι στο ARPANET υπολογιστές έχουν φτάσει τους 23, οπότε και εφαρμόζεται για πρώτη φορά το σύστημα διαχείρισης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).

Παράλληλα δημιουργήθηκαν και άλλα δίκτυα, που χρησιμοποιούσαν διαφορετικές μεθόδους και τεχνικές (όπως το x.25 και το UUCP) τα οποία συνδέονταν με το ARPANET. Το πρωτόκολλο που χρησιμοποιούσε το ARPANET ήταν το NCP (Network Control Protocol), το οποίο, όμως, είχε το μειονέκτημα ότι λειτουργούσε μόνο με συγκεκριμένους τύπους υπολογιστών. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη στις αρχές του 1970 για ένα πρωτόκολλο που θα ένωνε όλα τα δίκτυα που είχαν δημιουργηθεί μέχρι τότε. Το 1974 λοιπόν, δημοσιεύεται η μελέτη των Βιντ Σερφ (Vint Cerf) και Μπομπ Κάαν (Bob Kahn) από την οποία προέκυψε το πρωτόκολλο TCP (Transmission Control Protocol) που αργότερα το 1978 έγινε TCP/IP, προστέθηκε δηλαδή το Internet Protocol (IP), και τελικά το 1983 έγινε το μοναδικό πρωτόκολλο που ακολουθούσε το ARPANET.

Το 1984 υλοποιείται το πρώτο DNS (Domain Name System) σύστημα στο οποίο καταγράφονται 1.000 κεντρικοί κόμβοι και οι υπολογιστές του διαδικτύου πλέον

αναγνωρίζονται από διευθύνσεις κωδικοποιημένων αριθμών. Ένα ακόμα σημαντικό βήμα στην ανάπτυξη του Διαδικτύου έκανε το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών (National Science Foundation, NSF) των ΗΠΑ, το οποίο δημιούργησε την πρώτη διαδικτυακή πανεπιστημιακή ραχοκοκαλιά (backbone), το NSFNet, το 1986. Ακολούθησε η ενσωμάτωση άλλων σημαντικών δικτύων, όπως το Usenet, το Fidonet και το Bitnet.

Ο όρος Διαδίκτυο/Ιντερνέτ ξεκίνησε να χρησιμοποιείται ευρέως την εποχή που συνδέθηκε το APRANET με το NSFNET και Ιντερνέτ σήμαινε οποιοδήποτε δίκτυο χρησιμοποιούσε TCP/IP. Η μεγάλη άνθιση του Διαδικτύου όμως, ξεκίνησε με την εφαρμογή της υπηρεσίας του Παγκόσμιου Ιστού από τον Τιμ Μπέρνερς-Λι στο ερευνητικό ίδρυμα CERN το 1989, ο οποίος είναι, στην ουσία, η πλατφόρμα, η οποία κάνει εύκολη την πρόσβαση στο Ιντερνέτ, ακόμα και στη μορφή που είναι γνωστό σήμερα» (<http://el.wikipedia.org>).

3. Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα του Διαδικτύου

Πλεονεκτήματα

Το Διαδίκτυο χαρακτηρίζεται από:

1. «Ταχύτητα και άνεση. Αυτό που άλλοτε ήθελε πολύ χρόνο για να γίνει, η ψηφιακή κοινωνία του Διαδικτύου (Internet) το πετυχαίνει σήμερα μέσα σε λίγα λεπτά με τη βοήθεια λίγων μόνο ιστοσελίδων. Η ανάπτυξη του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web) έχει κάνει τη διάδοση των πληροφοριών κτήμα του καθενός και μάλιστα, σε ελάχιστο, χρόνο.
2. Τα πάντα μπορούν να γίνουν με το πάτημα ενός κουμπιού του πληκτρολογίου του προσωπικού υπολογιστή ή με το κλικ του ποντικιού του, π.χ. η «τηλε-εργασία» δηλ. το να εργάζεται κανείς στο γραφείο του χωρίς να φεύγει από το σπίτι του ή το να οργανώνει ένα κοινωνικό γεγονός χρησιμοποιώντας το ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο και όχι το τηλέφωνό του ή να παίζει σκάκι μέσω του Διαδικτύου.
3. Στο Διαδίκτυο (Internet) ο τόπος χάνει τη σημασία του. Η φυσική παρουσία δεν είναι απαραίτητη όταν κάποιος θέλει να ψωνίσει, να πάρει και να δώσει χρήματα, να ψάξει για πληροφορίες που τον ενδιαφέρουν, αλλά και για συνομιλήσει με κάποιον άλλο.

4. Το Διαδίκτυο (Internet) αποτελεί μια τεράστια πηγή χρήσιμων πληροφοριών. Η σωστή χρήση του μπορεί να ανεβάσει το μορφωτικό επίπεδο των χρηστών του, προσφέροντάς τους επίκαιρα στοιχεία από όλους τους τομείς της σύγχρονης γνώσης. Επομένως, η συμβολή του και στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι αναμφισβήτητη» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 2-3).
5. «Λόγω του πλήθους των πληροφοριών που έχουν δημοσιευθεί στο δίκτυο [κυρίως μέσα στο Παγκόσμιο Ιστό (World Wide Web)], το Internet παρομοιάζεται συχνά με μια τεράστια ηλεκτρονική βιβλιοθήκη η οποία περιέχει:
 - μελέτες, εργασίες και συμπεράσματα ερευνών (ιδιωτών, πανεπιστημίων, μη κερδοσκοπικών οργανισμών, επιχειρήσεων κ.λπ.),
 - online μαθήματα (σειρές κειμένων με αντικείμενο τη διδασκαλία συγκεκριμένων θεμάτων όπως ο οδηγός κατασκευής Web σελίδων),
 - μηνύματα ενημερωτικού περιεχομένου τα οποία έχουν δημοσιευθεί σε δημόσιους χώρους του Internet (π.χ. UseNet groups ή mailing lists)» (<http://www.eeei.gr/interbiz/articles/onlinedu.htm>, Επιτήδειος, 1998-2000).

Μειονεκτήματα

Το Διαδίκτυο:

1. «Βοηθάει στις κοινωνικές διακρίσεις, χωρίζει και διαιρεί τα μέλη των σημερινών ψηφιακών κοινωνιών σε εκείνα που το χρησιμοποιούν και σε εκείνα που δεν έχουν τη δυνατότητα για διάφορους λόγους (π.χ. οικονομικούς, μαθησιακούς κ.λπ.) να γίνουν χρήστες του. Τα πρώτα χαρακτηρίζονται σαν ψηφιακά εγγράμματα και τα δεύτερα σαν ψηφιακά αγράμματα. Εφόσον δε η ψηφιακή κοινωνία στηρίζεται σε αυτό, τα δεύτερα βρίσκονται σε καταφανώς μειονεκτική θέση έναντι των πρώτων.
2. Η ασφάλεια των πληροφοριών του Διαδικτύου αποτελεί το σημαντικότερο του μειονέκτημα και παράλληλα λειτουργικό του πρόβλημα, δηλαδή η προστασία του περιεχομένου τους από οποιεσδήποτε αλλοιώσεις και καταστροφές που προέρχονται από μη εξουσιοδοτημένη χρήση των πόρων του.
3. Η διασπορά καταστρεπτικών ιών.
4. Οι απάτες σε βάρος των χρηστών του Διαδικτύου.
5. Η παιδική πορνογραφία.

6. Οι ανταλλαγές πληροφοριών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ανάμεσα σε αγνώστους και εγκληματικές συμμορίες ή τρομοκρατικές οργανώσεις» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 3-4).

II) Όψεις παραβατικότητας

«Όλοι οι άνθρωποι που αναπτύσσονται στα πλαίσια μιας κοινωνίας έχουν αντίληψη σχετικά με το τι, μέσοις όροις, εννοούμε με τον όρο «παραβατική συμπεριφορά» και αδιαμφισβήτητα κάθε κοινωνός, και μη έχοντας νομικές, εγκληματολογικές ή κοινωνιολογικές γνώσεις θα μπορούσε να διατυπώσει σκέψεις σχετικά με το τι εν δυνάμει θα μπορούσε να αποτελέσει εγκληματογόνο παράγοντα (οικογένεια, ναρκωτικά, κοινωνικά προβλήματα κλπ)» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 8).

«Οι όροι «έγκλημα», «εγκληματικότητα», «παραβατικότητα», είναι όροι καθιερωμένοι και οπωσδήποτε αρνητικά φορτισμένοι, με σημειολογικό ενδιαφέρον, αν και όχι πάντοτε με ευκόλως οριζόμενο περιεχόμενο» (στο ίδιο, σ .9).

Σε αυτό το τμήμα της εργασίας μελετάμε το ψηφιακό έγκλημα και την ψηφιακή εγκληματικότητα.

1. Ψηφιακό έγκλημα - Ψηφιακή εγκληματικότητα

Οι όψεις παραβατικότητας στο Διαδίκτυο χαρακτηρίζονται ως ψηφιακά εγκλήματα ή αλλιώς ως ψηφιακή εγκληματικότητα.

Η ψηφιακή εγκληματικότητα, πρωτοεμφανίστηκε ως ποινικό φαινόμενο στη δεκαετία του 1970.

«Ως ψηφιακό έγκλημα (digital crime), θα μπορούσε να θεωρηθεί κάθε παράνομη πράξη για τη διάπραξη, αλλά και για την αντιμετώπιση της οποίας θεωρείται απαραίτητη η γνώση της ψηφιακής τεχνολογίας.

Στα ψηφιακά εγκλήματα έχει διαπιστωθεί ότι συνήθως εμπλέκεται είτε από τη πλευρά του δράστη είτε από τη πλευρά του θύματος , ένας τουλάχιστον ηλεκτρονικός υπολογιστής (H/Y). Ο ηλεκτρονικός αυτός υπολογιστής στην περίπτωση αυτή μπορεί να είναι,

α. αντικείμενο,

β. μέσο ή

γ. ακόμα και «τόπος» διάπραξης του εγκλήματος αυτού.

Έτσι ο υπολογιστής αυτός θα ήταν δυνατό να είναι το προϊόν κλοπής ή ληστείας ή να χρησιμοποιήθηκε για παράνομη εισβολή του χρήστη του στα αρχεία ενός άλλου υπολογιστή ή για την τέλεση απάτης σε βάρος κάποιου άλλου χρήστη ή τέλος στο σκληρό του δίσκο να μπορεί να βρει κανείς ίχνη τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης.

Τα ψηφιακά εγκλήματα μπορούμε να υποθέσουμε ότι διαφέρουν από τα παραδοσιακά εγκλήματα στα εξής χαρακτηριστικά σημεία:

- Διαπράττονται συνήθως από μακρινή απόσταση.
- Ο εντοπισμός του ψηφιακού εγκληματία είναι τεχνολογικά περίπλοκος.
- Αποδίδουν μεγάλα κέρδη με μικρό κίνδυνο ανακάλυψης του δράστη τους.
- Ο αριθμός των θυμάτων τους συγκρινόμενος με εκείνο των παραδοσιακών εγκλημάτων είναι κατά πολύ μεγαλύτερος.
- Οι οικονομικές απώλειες που προξενούνται στα «ψηφιακά» θύματα είναι πολύ μεγαλύτερες από εκείνες των θυμάτων των παραδοσιακών εγκλημάτων και
- στο μεγαλύτερο μέρος τους δεν καταγράφονται από καμία επίσημη αρχή δηλ. ο «σκοτεινός αριθμός» τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός.

Τα τέσσερα δε τελευταία από τα παραπάνω χαρακτηριστικά τους πιστεύουμε ότι τα κατατάσσουν στο χώρο των οικονομικών εγκλημάτων.

«Τόπος» τέλεσής τους είναι ο αποκαλούμενος κυβερνοχώρος, ο οποίος σύμφωνα δε με το «Λεξικό Διαδικτύου και Δικτύων της Microsoft» (σελ. 90-91), προσδιορίζεται ως,

«... το σύνολο των ηλεκτρονικών κόσμων, όπως το Διαδίκτυο, όπου οι άνθρωποι έρχονται σε αλληλεπίδραση μέσω συνδεδεμένων υπολογιστών. Καθοριστικό χαρακτηριστικό του κυβερνοχώρου είναι ότι η επικοινωνία είναι ανεξάρτητη από την υλική υπόσταση».

Το σύνολο επομένως, των ψηφιακών εγκλημάτων που τελούνται στον κυβερνοχώρο (cyberspace) συνιστούν την ψηφιακή εγκληματικότητα (digital criminality)» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 7-8).

2. Κατηγορίες ψηφιακών εγκλημάτων

«Σχετικά με την κατηγοριοποίηση των διαφόρων ψηφιακών εγκλημάτων θα πρέπει να σημειώσουμε πως δεν παρατηρείται ομοφωνία μεταξύ των διαφόρων συγγραφέων που ασχολούνται με τον προσδιορισμό τους. Στη συνέχεια θα αναφέρουμε ενδεικτικά τις απόψεις ορισμένων από αυτούς.

Σύμφωνα, με τον Neil Barrett (1997), τα ψηφιακά εγκλήματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

α. σε εκείνα που στρέφονται κατά των Η/Υ και στα οποία περιλαμβάνεται η κλοπή των υλικών μερών ενός Η/Υ, η εισβολή σε ηλεκτρονικά αρχεία και ο ψηφιακός βανδαλισμός καθώς και η διασπορά καταστρεπτικών ιών και

β. σε εκείνα που υποστηρίζονται από Η/Υ και στα οποία περιλαμβάνονται η πορνογραφία, η πειρατεία λογισμικού, οι διάφορες απάτες και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος που γίνεται ηλεκτρονικά.

Ο Donald Pirkin (2003), αντιθέτως κατατάσσει τα ψηφιακά εγκλήματα σε τέσσερις κατηγορίες.

Στην πρώτη από αυτές ανήκουν τα παραδοσιακά εγκλήματα, τα οποία τελούνται με τη χρήση Η/Υ και σαν τέτοια αναφέρει την απάτη, την κλοπή στοιχείων των ιδιοκτητών πιστωτικών καρτών και την κλοπή της (ηλεκτρονικής) ταυτότητας.

Στη δεύτερη υπάγονται τα ειδικά εγκλήματα των Η/Υ και σαν τέτοια ο συγγραφέας θεωρεί την επίθεση άρνησης παροχής υπηρεσιών, την άρνηση πρόσβασης σε πληροφορίες και τη διασπορά καταστρεπτικών ιών.

Στην τρίτη κατηγορία ο Donald Pirkin (2003), τοποθετεί τα εγκλήματα που στρέφονται κατά της πνευματικής ιδιοκτησίας όπως είναι η κλοπή πληροφοριών και η εμπορία, εναποθήκευση, έκθεση (διαστρέβλωση) και καταστροφή πληροφοριών που έχουν κλαπεί.

Τέλος στην τέταρτη κατηγορία κατά τη γνώμη του συγγραφέα υπάγονται τα ψηφιακά εγκλήματα που στρέφονται κατά του προσωπικού απορρήτου και σαν τέτοιο θεωρεί τη διακίνηση πορνογραφικού υλικού με ανήλικούς που γίνεται μέσω του Διαδικτύου.

Οι Σουρής, Πατσός και Γρηγοριάδης (2005), διακρίνουν εξάλλου τα ψηφιακά (ηλεκτρονικά) εγκλήματα σε τρεις κατηγορίες.

Στην πρώτη ανήκουν τα εγκλήματα σε υπολογιστή, όπως η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε υπολογιστικό σύστημα και η διασπορά κακόβουλων προγραμμάτων.

Στη δεύτερη κατατάσσονται τα εγκλήματα που σχετίζονται με Η/Υ, όπως η ηλεκτρονική πορνογραφία και η πειρατεία λογισμικού και

Στην τρίτη υπάγονται τα εγκλήματα που διαπράττονται με τη βοήθεια Η/Υ, όπως η απάτη σε ηλεκτρονικές συναλλαγές, η υποκλοπή στοιχείων πιστωτικών καρτών και η πλαστογράφηση εντύπων.

Εξάλλου, σύμφωνα με τη διεθνή σύμβαση για το κυβερνοέγκλημα του 2001 (Convention on Cyber Crime 2001) οι κύριες ψηφιακές παραβάσεις (εγκλήματα) είναι οι ακόλουθες:

- παράνομη πρόσβαση,
- παράνομη υποκλοπή,
- παρεμβολή σε δεδομένα,
- παρεμβολή σε συστήματα,
- κακή χρήση συσκευών,
- κλοπή που σχετίζεται με υπολογιστή,
- απάτη που σχετίζεται με υπολογιστή,
- παιδική πορνογραφία και
- κλοπή πνευματικών δικαιωμάτων ηλεκτρονικών πληροφοριών.

Τέλος και για τις ανάγκες της ετήσιας έρευνας που διεξάγεται από το Computer Security Institute και το FBI (βλ. σχετ. παρακάτω) ως ψηφιακά ηλεκτρονικά εγκλήματα θεωρούνται:

- οι επιθέσεις ιών,
- η επίθεση άρνησης παροχής υπηρεσιών,
- η κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας,
- οι παραβιάσεις υπαλλήλων που σχετίζονται με Η/Υ,
- οι παράνομες ακροάσεις τηλεπικοινωνιών,
- οι οικονομικές απάτες,

- οι κλοπές φορητών Η/Υ,
- οι παράνομες εισβολές σε σύστημα Η/Υ,
- οι τηλεπικοινωνιακές απάτες,
- η παραποίηση ιστοσελίδων και
- το σαμποτάζ.

Κατά τη γνώμη του Χρ. Τσουραμάνη (2005, σ. 12-13), τα ψηφιακά εγκλήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες με κριτήριο τα μέσα τέλεσης και εξιχνιάσής τους. Αυτές είναι:

α. Τα γνήσια ψηφιακά εγκλήματα τα οποία τελούνται αλλά και εξιχνιάζονται, αποκλειστικά και μόνο με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και

β. Τα παραδοσιακά εγκλήματα τα οποία τελούνται αλλά και εξιχνιάζονται, τόσο με την υποστήριξη της ψηφιακής τεχνολογίας όσο και χωρίς τη βοήθειά της.

Στην πρώτη κατηγορία των γνήσιων ψηφιακών εγκλημάτων θεωρεί ότι μπορεί να υπαχθούν:

1. η χωρίς νόμιμη εξουσιοδότηση είσοδος σε Η/Υ (hacking),
2. η κλοπή, η παραποίηση και η καταστροφή αρχείων Η/Υ,
3. η προσωρινή ή οριστική διακοπή της λειτουργίας συστήματος Η/Υ που αποτελεί συνέπεια της λεγόμενης «επίθεσης άρνησης παροχής υπηρεσιών» (Denial of service attack - DoS) ,
4. η διασπορά κακόβουλων προγραμμάτων [ιών (virus), σκουληκιών (worms), δούρειων ίππων (Trojan horses - Trojans), dialers, κ.λπ.] και
5. η πειρατεία λογισμικού δηλ. προγραμμάτων Η/Υ που αφορά την παράνομη αντιγραφή τους και τη διάθεσή τους στην αγορά και μέσω του Διαδικτύου σε πολύ χαμηλότερη τιμή από εκείνη του πρωτότυπου.

Στη δεύτερη κατηγορία των παραδοσιακών εγκλημάτων, πιστεύει ότι μπορεί να υπαχθούν:

1. Διάφορα κοινά εγκλήματα, όπως π.χ. την κλοπή ενός Η/Υ, τμημάτων του, μνήμης, μητρικής κ.λπ. ή περιφερειακών του, εκτυπωτών, σκάνερ κ.λπ. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν επίσης και εγκλήματα που τελούνται με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ή ιστοσελίδων (websites), όπως απάτες, εξυβρίσεις, εκβιασμοί, δυσφημίσεις, πωλήσεις απαγορευμένων προϊόντων

(ναρκωτικών, μη εγκεκριμένων φαρμάκων), παροχή υπηρεσιών call girls, η κυκλοφορία πορνογραφικού υλικού που αφορά κυρίως ανήλικους (παιδική πορνογραφία) και η παρενόχληση χρηστών με ανεπιθύμητα διαφημιστικά μηνύματα (spamming). Εδώ υπάγονται επίσης, και οι προσβολές της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι ανταλλαγές πληροφοριών μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μεταξύ τρομοκρατικών οργανώσεων αλλά και συμμοριών του κοινού ποινικού δικαίου καθώς και το ηλεκτρονικό ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

2. Η κατασκοπεία είτε αυτή χαρακτηρίζεται σαν βιομηχανική ή σαν κρατική ή σαν πολιτική και
3. Οι υποκλοπές τηλεφωνικών συνομιλιών που έχουν σαν συνέπεια την προσβολή του προσωπικού απορρήτου των συνομιλούντων» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 10-13).

3. Οι Ψηφιακοί Εγκληματίες

3.1. Προσδιορισμός

«Ο όρος του ψηφιακού εγκληματία είναι γνωστός τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στη βιβλιογραφία αλλά και στα Μ.Μ.Ε. κυρίως ως Hacker αλλά και ως Cracker (σπάστης) ή Cyberpunk (κυβερνοπάνκ).

Για τη λέξη Hacker το 21st Century Dictionary of Computer Terms σημειώνει πως,

«... Είναι μια λέξη της αγγλικής αργκό που αναφέρεται σε κάποιον που δεν έχει εκπαιδευτεί στη χρήση των Η/Υ, για τους οποίους όμως επιδεικνύει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον. Το άτομο αυτό μαθαίνει πειραματιζόμενο με τους Η/Υ, κάτι που συνεπάγεται συχνά το ότι αποπειράται να μπει σε βάσεις δεδομένων ή σε συστήματα Η/Υ χωρίς να έχει σχετική εξουσιοδότηση από τον ιδιοκτήτη τους. Ένας hacker μπορεί ή δεν μπορεί να ενδιαφέρεται να αποκτήσει πληροφορίες στις οποίες δεν έχει νόμιμη πρόσβαση...».

Πιο σύντομος, αλλά ουσιαστικά ίδιος είναι ο ορισμός που δίνει η Quarantiello (1997) στον hacker λέγοντας πως αυτός είναι,

«... ένα πρόσωπο που με πρόθεση εισβάλλει σε ένα σύστημα Η/Υ, χωρίς προηγούμενη εξουσιοδότηση...» και πως

«... ο όρος αυτός χρησιμοποιείται επίσης για να δηλώσει εκείνον που λατρεύει τους Η/Υ και ο οποίος απολαμβάνει τα υπέρ και τα κατά της ενασχόλησής του αυτής».

Από τους ορισμούς αυτούς μας ενδιαφέρει φυσικά ο πρώτος γιατί αυτή είναι εκείνος που αφορά δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται σαν εγκληματική από τον Ποινικό μας Κώδικα (βλ. ά.370Γ παρ. 2, 3 Π.Κ.).

Παρόμοιος είναι και ο ορισμός που δίνει για τον Cracker το «Λεξικό Διαδικτύου και Δικτύων της Microsoft» (σελ. 85), το οποίο σημειώνεται πως αυτός είναι,

«... διαρρήκτης, σπάστης... Κάποιος που παρακάμπει τα μέτρα ασφαλείας ενός συστήματος υπολογιστή και αποκτά μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση...».

Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο για να περιγράψει εκείνον που ασχολείται με τη διαγραφή ή με την καταστροφή των αρχείων του συστήματος στο οποίο απέκτησε παράνομη πρόσβαση.

Στην περίπτωση αυτή δηλ. θεωρείται δεδομένη η πρόθεση του εισβολέα να βλάψει τα αρχεία του συστήματος αυτού, πράγμα που συνήθως το κάνει για να αποκομίσει οικονομικό όφελος.

Όσον αφορά τον όρο Cyberpunk το παραπάνω λεξικό δηλώνει πως μεταξύ άλλων αναφέρεται και σε, «... πρόσωπο ή μυθιστορηματικό χαρακτήρα που μοιάζει με τους ήρωες των έργων κυβερνοπάνκ (δηλ. επιστημονικής φαντασίας)...».

Ανεξάρτητα από το ποιος, από τους παραπάνω όρους χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τον ψηφιακό εγκληματία η συγκεκριμένη συμπεριφορά του θεωρείται και είναι εγκληματική. Τόσο η χωρίς εξουσιοδότηση είσοδος κάποιου σε ξένο υπολογιστή, σε δίκτυο κ.λπ. όσο και οι παραπέρα ενέργειες του οποιεσδήποτε και αν είναι αυτές, θεωρούνται ποινικά κολάσιμες ανεξάρτητα από το κίνητρο που τον ώθησε στην διάπραξή τους» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 99-101).

3.2. Κατηγορίες hackers

«Οι Kovacich και Boni (2000) υποστηρίζουν ότι μια επιχείρηση ή ένας οργανισμός που είναι τα συνήθη θύματα των ψηφιακών εγκληματιών, μπορούν να αναζητήσουν τους hackers που έχουν τη δυνατότητα να προσβάλλουν τα συστήματά τους, σε μία από τις ακόλουθες πέντε κατηγορίες ατόμων:

α. Στους φοιτητές Πανεπιστημίων και Κολλεγίων καθώς και στους μαθητές μέσης εκπαίδευσης

β. Ανάμεσα στους υπαλλήλους τους,

γ. Σε εκείνους που κινούνται στον υπόκοσμο των Η/Υ,

δ. Σε παλιούς εγκληματίες από τον κόσμο των ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος και τέλος

ε. Στους επαγγελματίες που έχουν ως αντικείμενό τους την βιομηχανική κατασκοπεία και οι οποίοι εργάζονται για λογαριασμό των ανταγωνιστών τους» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 107-108).

3.3. Ο τρόπος δράσης (modus operandi) των hackers

«Η πρόσβαση ενός hacker στο σύστημα του υποψήφιου θύματός του προϋποθέτει δύο στάδια: ένα προπαρασκευαστικό και ένα κύριο. Στο πρώτο ο hacker κάνει όλες εκείνες τις ενέργειες οι οποίες του είναι απαραίτητες για να αποκτήσει πρόσβαση στο σύστημα που τον ενδιαφέρει ενώ στο δεύτερο συλλέγει τις πληροφορίες που αναζητούσε και αποχωρεί από αυτό προσπαθώντας να μην αφήσει ίχνη της εισβολής του, διατηρώντας παράλληλα το «δικαίωμα» της επανεισόδου του.

Έτσι στο προπαρασκευαστικό στάδιο ο hacker,

α. συγκεντρώνει πληροφορίες (information gathering) για το σύστημα που επιθυμεί να προσβάλλει και

β. προσπαθεί να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτό «σπάζοντας» τους κωδικούς εισόδου (password cracking), αποκτώντας έτσι τα δικαιώματα (privileges) ενός νόμιμου χρήστη του συστήματος.

Στο κύριο στάδιο ο hacker, επιδιώκει την εκπλήρωση των σκοπών για τους οποίους μπήκε παράνομα στο συγκεκριμένο σύστημα και αποχωρεί από αυτό προσπαθώντας να μην αφήσει ίχνη που θα μπορούν να οδηγήσουν στην ανακάλυψη της ταυτότητάς του, ενώ παράλληλα φροντίζει να διατηρήσει το δικαίωμα επανεισόδου του στο σύστημα, όποτε πάλι ο ίδιος το επιθυμήσει» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 117-118).

4. Αντιμετώπιση των ψηφιακών εγκληματιών

4.1. Αντιμετωπίζοντας την εισβολή

«Η πολιτική που θα πρέπει να ακολουθήσει μία επιχείρηση - που είναι και το πλέον συνηθισμένο θύμα, λόγω των αυξημένων οικονομικών της συναλλαγών - προκειμένου να προστατεύσει το σύστημα της από την παραβίασή του, θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα:

- τον προσδιορισμό των κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια των δεδομένων του συγκεκριμένου δικτύου,
- την οριοθέτηση των ευπαθών σημείων του και
- την επισήμανση των αναγκών εκείνων που το χρησιμοποιούν.

Η καταγραφή των παραπάνω θα πρέπει να οδηγήσει στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων τα οποία θα πρέπει να στοχεύουν:

- στην προληπτική προστασία του συστήματος,
- στη διαπίστωση της εισβολής και
- στις ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν για την αποκατάσταση της «τάξης» στο σύστημα - θύμα (Pirkin, 1997).

Για καθένα από αυτά θα πρέπει να παρατηρήσουμε σε γενικές γραμμές, τα ακόλουθα:

α. Η προληπτική προστασία του συστήματος

Με σκοπό την εκ των προτέρων προστασία του συστήματός της, μία επιχείρηση οφείλει:

1. Να προστατεύσει με κάθε δυνατό μέσο τη διαρροή πληροφοριών σε τρίτους, οι οποίες αφορούν την ίδια, το σύστημά της, τους χρήστες του καθώς και τα προγράμματα που τρέχουν σ' αυτό.
2. Να περιορίζει την ελεύθερη και χωρίς καμία διάκριση πρόσβαση στο σύστημά της ακόμα και από τους ίδιους τους χρήστες της.
3. Να στηρίζει τη λειτουργία του συστήματός της σε σύγχρονο λογισμικό.
4. Να διαγράφει από το σύστημα κάθε τι (αρχείο, πρόγραμμα κ.λπ.) που δεν χρησιμοποιείται πια.
5. Να χρησιμοποιεί ισχυρά και πλήρως ενημερωμένα αντι-ϊικά (antivirus) προγράμματα, firewalls και μεθόδους κρυπτογράφησης δεδομένων.

Επίσης, προς την κατεύθυνση της πρόληψης κινούνται και άλλα δέκα μέτρα που αναφέρονται στη προστασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο Διαδίκτυο και τα οποία παραθέτουμε στη συνέχεια (βλ. σχετ. http://www.goonline.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=1):

1. Συνεχής ενημέρωση για τις νέες απειλές.
2. Η επιλογή «δύσκολων» συνθημάτων.
3. Συχνή αλλαγή του συνθήματος.
4. Οι μικρές επιχειρήσεις θα πρέπει να ελέγχουν τακτικά το πρόγραμμα ασφαλείας που διαθέτουν και να το ανανεώνουν για να μπορεί να αντιμετωπίζει τις απειλές που εμφανίζονται.
5. Προστασία των συστημάτων του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που χρησιμοποιεί η επιχείρηση.
6. Πραγματοποίηση τακτικών τεστ, για τυχόν αδυναμίες του συστήματος.
7. Εκπαίδευση των υπαλλήλων της επιχείρησης, ώστε να κατανοήσουν πόσο σημαντικό είναι τα στοιχεία και οι πληροφορίες της επιχείρησης να παραμένουν εμπιστευτικά και κυρίως να μην κυκλοφορούν ευρέως στο Διαδίκτυο.
8. Διατήρηση των προγραμμάτων και του λειτουργικού συστήματος ενημερωμένα.

9. Αντι-ϊικά παντού.
10. Δημιουργία Εταιρικής Πολιτικής Ασφαλείας.

β. Η διαπίστωση της εισβολής

Είναι γνωστό πως καθημερινά σε ένα σύστημα ανακαλύπτονται και νέα προβλήματα ασφαλείας, πράγμα που απαιτεί τη συνεχή βελτίωση των τρόπων αντιμετώπισής τους. Το γεγονός αυτό καθιστά την προστασία ενός συστήματος μια συνεχή διεργασία με αρχή αλλά χωρίς τέλος. Ο «πόλεμος» ανάμεσα στους επίδοξους hackers και στους διαχειριστές των συστημάτων έχει ημερομηνία έναρξης εκείνη που άρχισε να λειτουργεί το σύστημα και ημερομηνία λήξης εκείνη που το σύστημα αυτό παύει να είναι ενεργό. Ανάμεσα σ' αυτές όμως είναι σημαντική η καταγραφή των ημερομηνιών των «μαχών - εισβολών» που διαδραματίζονται στο συγκεκριμένο σύστημα.

Η καταγραφή κάθε απόπειρας - επιτυχημένης ή μη - παράνομης εισόδου ή χρησιμοποίησης του συστήματος μιας επιχείρησης, η διαπίστωση δηλαδή της εισβολής που επιχειρείται στα δεδομένα της, αποτελεί το αμέσως μετά τα προληπτικά μέτρα που ήδη αναφέραμε, αναγκαίο για την ασφάλειά της, μέτρο. Χωρίς αυτήν δεν μπορεί να γνωρίζει, ούτε ότι δέχθηκε επίθεση, ούτε πότε την δέχθηκε και σε τελική ανάλυση θα αγνοεί το ότι το σύστημά της δεν είναι πλέον ασφαλές.

Για να γίνει η καταγραφή αυτή θα πρέπει να παρακολουθείται σε 24ωρη βάση η λειτουργία του συστήματος και να σημειώνεται κάθε τι που δεν συμβαίνει συνήθως σε αυτό. Η διαπίστωση μιας ασυνήθιστης λειτουργίας του είναι δυνατό να αποκαλύψει την επίθεση που δέχθηκε το σύστημα από hackers. Ανάλογη παρακολούθηση των χαρακτηριστικών των αρχείων του συστήματος που θα δείξει την οποιαδήποτε αδικαιολόγητη μεταβολή τους μπορεί να οδηγήσει στο ίδιο συμπέρασμα.

Η παρακολούθηση τόσο του συστήματος όσο και των αρχείων του γίνεται με τη χρήση του κατάλληλου κατά περίπτωση λογισμικού για την ανίχνευσή της. Η διαπίστωση δε της συγκεκριμένης εισβολής θα αποδώσει περισσότερο, εφόσον παράλληλα αποκαλυφθούν οι ζημιές που είχε προξενήσει για να καταστεί δυνατή η άμεση αποκατάστασή τους.

γ. Η αποκατάσταση της «τάξης» στο σύστημα - θύμα

Μετά τη διαπίστωση της εισβολής hackers σε ένα σύστημα και της καταμέτρησης των ζημιών που προκλήθηκαν σ' αυτό θα πρέπει να επακολουθήσει μια σειρά ενεργειών οι οποίες θα αποσκοπούν στο να επαναφέρουν τα πράγματα στην πριν από την επίθεση κατάσταση. Οι ενέργειες αυτές θα πρέπει κατά τον Pirkin (1997) να περιλαμβάνουν τα εξής:

1. Αποκατάσταση των αρχείων που καταστράφηκαν.
2. Επαναλειτουργία του συνόλου των υπηρεσιών του συστήματος προς τους χρήστες τους.
3. Διάγνωση και επιδιόρθωση του προβλήματος ασφαλείας του συστήματος με σκοπό να αποφευχθεί η επανάληψή του στο μέλλον.
4. Προσπάθεια για τον εντοπισμό των hackers για να παραδοθούν στις διωκτικές αρχές με τελικό σκοπό την παραπομπή τους στη δικαιοσύνη.
5. Παρουσίαση του περιστατικού στο κοινό με τέτοιο τρόπο ώστε να μην βλάπτεται το καλό όνομα της επιχείρησης - θύματος.
6. Ανάλυση των επιμέρους στοιχείων του όλου συμβάντος με την οποία θα διαπιστωθούν τα κενά στην πολιτική της ασφάλειας του συστήματος με προοπτική την απόκτηση εμπειριών οι οποίες θα είναι χρήσιμες για την αντιμετώπιση ανάλογων περιστατικών στο μέλλον.

Επίσης, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εφαρμογών λογισμικού που χρησιμοποιούνται σήμερα από τις διάφορες επιχειρήσεις προκειμένου να ελέγξουν την ασφάλεια του δικτύου τους. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν μεταξύ άλλων τα προγράμματα SATAN, Pingware, Netprobe κ.ά.» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 131-139).

4.2. Νομοθεσία

«Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν τα ψηφιακά εγκλήματα παρουσιάζουν αδυναμίες, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες. Με δεδομένο ότι η ψηφιακή εγκληματικότητα αποτελεί δραστηριότητα αρκετά εξειδικευμένη και ανεπτυγμένη τεχνολογικά, παρουσιάζει προβλήματα στην οριοθέτηση των πράξεων που θα πρέπει να διώκονται ποινικά. Επιπλέον, ο νομοθέτης είναι αναγκασμένος να ενημερώνεται συνεχώς για τις εξελίξεις στον τομέα της

τεχνολογίας των υπολογιστών, προκειμένου να εξοικειωθεί με τον τρόπο διάπραξης των σχετικών αξιόποινων πράξεων.

Οι διώξεις των ψηφιακών εγκλημάτων κινούνται σε χαμηλά επίπεδα, εφόσον και οι καταγγελίες είναι περιορισμένες. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι αστυνομικές και οι δικαστικές αρχές στον εντοπισμό και την περαιτέρω δίωξη, σχετίζονται, κυρίως, με το συνήθως, χαμηλό επίπεδο πληροφορικής κατάρτισης των στελεχών τους. Συνήθως απαιτείται αρκετός χρόνος, για να διευκρινιστούν οι υποθέσεις, που είναι συνήθως πολύπλοκες και απαιτούν συνεργασία και με άλλες υπηρεσίες. Πολλές φορές οι δικαστές υποβαθμίζουν τη σημασία των ψηφιακών εγκλημάτων, με τη δικαιολογία ότι το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης δεν θα πρέπει να επιβαρυνθεί με τέτοιου είδους εγκληματίες, εφόσον η ποινή που τους επιβάλλεται, δεν είναι ικανή να τους αποτρέψει από την επανάληψη της πράξης.

Τα ψηφιακά εγκλήματα διακρίνονται για: το μεγάλο όγκο των δεδομένων τους, τον μη οπτικό χαρακτήρα των αποδείξεων, τη δυνατότητα «μεταμφίεσης» τους καθώς και την ταχεία εξαφάνιση των αποδεικτικών στοιχείων από τη μεριά των εγκληματιών.

Ο τεράστιος αριθμός δεδομένων που είναι καταχωρημένα στο Διαδίκτυο και η παγκοσμιότητά του αποτελούν εμπόδιο στην αντιμετώπιση αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται σε αυτό. Επιπλέον, υπάρχει το πρόβλημα της δικαιοδοσίας, αφού ο καθένας όπου και αν βρίσκεται μπορεί να έχει πρόσβαση σε οποιαδήποτε πληροφορία θελήσει. Είναι δύσκολο να ορισθεί ο τόπος τέλεσης του αδικήματος και η αρμοδιότητα του δικαστηρίου που θα πρέπει να εκδικάσει την υπόθεση. Στην Ελλάδα και την Ευρώπη κυριαρχεί η θεωρία του βαρύνοντος τόπου, δηλαδή ο τόπος του αδικήματος εντοπίζεται στο κράτος που εκδηλώθηκε το έγκλημα. Και σε αυτό όμως, παρουσιάζονται προβλήματα, εφόσον είναι δύσκολο να καθοριστεί ο τόπος τέλεσης ενός διαδικτυακού αδικήματος.

Με δεδομένη όμως, την αύξηση των μορφών των ψηφιακών εγκλημάτων η ειδική και εξειδικευμένη νομοθετική αντιμετώπισή τους θεωρείται επιβεβλημένη. Για το λόγο αυτό σχεδόν όλα τα κράτη του κόσμου έχουν θεσπίσει νομοθετικές διατάξεις, σχετικές με τα ψηφιακά εγκλήματα. Ωστόσο, το νομοθετικό πλαίσιο που να αφορά ειδικότερα το ζήτημα είναι σε αρκετές περιπτώσεις εξαιρετικά ελλιπές και συνήθως καλύπτεται από γενικότερες διατάξεις» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 139-140).

4.3. Βασικά στοιχεία για τη διερεύνηση των ψηφιακών εγκλημάτων

«Η προληπτική αποτροπή του μεγαλύτερου αριθμού των ψηφιακών εγκλημάτων είναι δύσκολη, ανεξαρτήτως του πόσο λεπτομερειακούς νόμους και πόσο αυστηρούς ελεγκτικούς μηχανισμούς δημιουργεί ένα κράτος ή πόσο προηγμένη τεχνολογία διαθέτει. Η αποτελεσματική εξιχνίαση των ψηφιακών εγκλημάτων και η σωστή απόδοση δικαιοσύνης, είναι η καταλληλότερη προσέγγιση και για την αποτροπή τους.

Η διερεύνηση των ψηφιακών εγκλημάτων (forensics) αποσκοπεί στην εξασφάλιση και αξιοποίηση ψηφιακών/ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων, με σκοπό να γίνει η μεταγενέστερη επίκλησή τους στην ποινική δικαιοσύνη. Για αυτά, απαιτείται:

- η αναγνώριση των ψηφιακών πειστηρίων,
- η συλλογή, η ενδεδειγμένη παρατήρηση και η ασφαλής διατήρησή τους,
- η ανάλυση και προσεκτική επαλήθευσή τους.

Η διερεύνηση των ψηφιακών εγκλημάτων αρχίζει, αφού προηγηθεί καταγγελία για την τέλεσή τους και εκδοθεί ένταλμα εισαγγελικής έρευνας. Ο ειδικός που συνοδεύει τον εισαγγελέα και τους αστυνομικούς, θα πρέπει να αναγνωρίσει τα ψηφιακά αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στον υπό έρευνα χώρο, να τα καταγράψει λεπτομερώς επιτόπου, να τα αφαιρέσει από εκεί που βρισκόταν, προσέχοντας παράλληλα να μην τα αχρηστεύσει ή τα παραποιήσει κάνοντας κάποιο λάθος χειρισμού και να τα συνοδέψει στον τομέα εξέτασης ψηφιακών πειστηρίων για ανάγνωση, εξέταση, αρχειοθέτηση και αξιολόγηση.

Τα ψηφιακά αποδεικτικά στοιχεία βρίσκονται σε αποθηκευτικά μέσα, όπως οι σκληροί δίσκοι, οι δισκέτες, τα CD-ROM και τα DVD, αλλά μπορεί να βρίσκονται και σε λιγότερο προφανή μέσα, όπως compact flash cards, PCMCIA σκληρούς δίσκους, microdrives, USB memory stick κ.λπ.» (Τσουραμάνης, 2005, σ. 143-144).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η σχέση μεταξύ αθλητισμού και παραβατικότητας

I) Η σχέση μεταξύ αθλητισμού και παραβατικότητας

1. Η έννοια του αθλητισμού

«Ο αθλητισμός είναι η συστηματική σωματική καλλιέργεια και δράση με συγκεκριμένο τρόπο, ειδική μεθοδολογία και παιδαγωγική με σκοπό την ύψιστη σωματική απόδοση, ως επίδοση σε αθλητικούς αγώνες, στο αθλητικό και κοινωνικό γίγνεσθαι» (Ζέρβας, 1993, σ. 15).

«Παράλληλα ο αθλητισμός είναι ένας κοινωνικός θεσμός ο οποίος αντικατοπτρίζει τη δεδομένη κοινωνία και τον πολιτισμό της.

Για παράδειγμα στην αρχαία Ελλάδα, ο αθλητισμός στην Αθήνα θεωρούταν κοινωνικό και πολιτισμικό αγαθό και είχε παιδαγωγικό χαρακτήρα, ενώ αντίθετα στην Σπάρτη ο αθλητισμός χρησιμοποιούταν για την στρατιωτική εκπαίδευση.

Ωστόσο σημαντική είναι η στρωματική διάσταση του αθλητισμού στο πέρασμα του χρόνου. Η γενική τάση ήταν ιδίως τον 18ο και 19ο αιώνα τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα να ασχολούνται με τα «λαϊκά παιχνίδια» όπως το ποδόσφαιρο, ενώ τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα με τα «ευγενή αθλήματα» όπως είναι η ιππασία, η ξιφασκία» (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

«Ο σκοπός του αθλητισμού σχετίζεται με τα υψηλά ιδανικά του ανθρώπου. Ξεφεύγει από τα στενά όρια της ανάπτυξης των σωματικών δεξιοτήτων και αποβλέπει σε κάτι πιο ευρύ που είναι η πνευματική καλλιέργεια. Πρεσβεύει μια παγκόσμια κοινωνία χωρίς διακρίσεις, αναπτύσσει το αίσθημα της συνεργασίας και το κυριότερο απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους κάθε κοινωνικής τάξης, φυλής, χρώματος, θρησκευματος και πατρίδας. Αποτελεί μέσο διαπαιδαγώγησης και διαμόρφωσης χαρακτήρα για τους νέους, ενώ παράλληλα προάγει την υγεία» (<http://aspida.pblogs.gr/2007/11/athlhtismos.html>, 2007).

1.1. Διαχωρισμός της έννοιας της άθλησης από την έννοια της άσκησης

«Η άσκηση γίνεται άθληση όταν αποκτάει ανταγωνιστικό χαρακτήρα, για παράδειγμα ένας που τρέχει στο δρόμο κάνει άσκηση, ωστόσο εάν έχει κάποιον αντίπαλο ώστε για το ποιος θα τερματίσει πρώτος ή ακόμα και αν ανταγωνίζεται τον ίδιο του τον εαυτό, με το χρονόμετρο

κάνει άθληση. Επίσης πρέπει να προστεθεί και η έννοια της κίνησης, η κινητική δράση» (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

1.2. Οι μορφές του αθλητισμού

«Ο αθλητισμός μπορεί να πάρει πέντε μορφές είτε ως ερασιτεχνικός, είτε ως επαγγελματικός, είτε ως μαζικός αθλητισμός, είτε ως φυσικές δραστηριότητες, είτε με την μορφή των παιχνιδιών.

Τόσο ο οργανωμένος επαγγελματικός αθλητισμός όσο και ο μαζικός αθλητισμός προσφέρει στους θεατές και αθλητές ποικίλα συναισθήματα, όπως χαρά, αγωνία, ενθουσιασμό. Όταν τηρούνται οι κανόνες που έχουν θεσπιστεί για τα αθλήματα και δεν μεταβάλλεται ο χώρος του αθλητισμού σε πεδίο εκτόνωσης των κοινωνικών συγκρούσεων και έκφρασης των κοινωνικών ανισοτήτων και των αδιεξόδων περιθωριοποιημένων ομάδων, τότε μιλάμε για υγιή αθλητισμό σε μια υγιή κοινωνία.

Τα αθλήματα μπορούν να χωριστούν σε ατομικά, κυρίως του στίβου, όπως είναι οι αγώνες ταχύτητας διαφόρων αποστάσεων, η σφαιροβολία, το άλμα επί κοντό, το άλμα εις ύψος, και σε ομαδικά αγωνίσματα όπως το ποδόσφαιρο, η καλαθοσφαίριση, το βόλεϊ.

Ο συναγωνισμός και ανταγωνισμός σε αξιοκρατικό περιβάλλον δίνει ώθηση και κίνητρο για να αυξήσει ο αθλητής τις ικανότητές του και να απολαύσει ο θεατής καλύτερο θέαμα. Επιπλέον προβάλλεται η αξία του ανταγωνισμού η οποία προσδιορίζεται από τα όρια και τους κανόνες που ορίζει το κοινωνικό σύνολο σε μια ευνοούμενη και δημοκρατική κοινωνία.

Ο μαζικός αθλητισμός ή καλύτερα η αθλητική δραστηριοποίηση του κοινωνικού συνόλου είναι σημαντικός θεσμός γιατί οι πολίτες μπορούν να γυμνάζονται, να ασκούνται και να γεύονται τη χαρά της άσκησης και του ομαδικού παιχνιδιού.

Σκοπός του μαζικού αθλητισμού είναι η συμμετοχή στον αγώνα ή το παιχνίδι και η ομαλή κοινωνικοποίηση μέσα από ομαδικά κυρίως αθλήματα. Ο πολίτης αθλούμενος μέσα από αυτή την διαδικασία νιώθει ενεργό μέλος του κοινωνικού συνόλου, εντάσσεται ομαλά στο κοινωνικό σύνολο και ικανοποιεί την ανάγκη του για συμμετοχικό παιχνίδι, επικοινωνία, και ανάπτυξη των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του.

Η χαρά στον μαζικό αθλητισμό δεν πηγάζει μόνο από τη νίκη αλλά από την συμμετοχή στον αγώνα, την εκτόνωση μέσα στο παιχνίδι, την ευγενή άμιλλα και την άσκηση σώματος και μυαλού. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του μαζικού αθλητισμού είναι σωστός σχεδιασμός και προγραμματισμός, η υλική υποδομή και το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό.

Είναι απαραίτητα τα γήπεδα ποδοσφαίρου και μπάσκετ σε κάθε περιοχή σε πόλεις και χωριά, τα γυμναστήρια και κολυμβητήρια με ειδικούς προπονητές και γυμναστές και χώροι άθλησης στα σχολεία. Από αυτούς τους χώρους του μαζικού αθλητισμού θα «βγουν» και οι αυριανοί πρωταθλητές του επαγγελματικού αθλητισμού» (<http://users.otenet.gr/~snetwork/athl.htm>, Μοσχοβίτης).

2. Η ιστορία του αθλητισμού

«Ο "Αθλητισμός" ως έννοια διαμορφώθηκε στους μετά-ομηρικούς χρόνους, καθώς η λέξη αυτή δεν συναντάται ούτε στην Οδύσσεια ούτε στην Ιλιάδα. Πιθανότατα, η έννοια διαμορφώθηκε με την καθιέρωση των ιερών αγώνων (Ολυμπιακοί αγώνες στην αρχαιότητα Ολύμπια, Πύθι, Νέμεα, Ίσθμια) κατά τον 8ο αιώνα π.Χ.» (Αυγερινός, 1987, σ.41).

«Ο αθλητισμός υπό αυτήν την μορφή είναι καθαρά αγωνιστικός κάτι βέβαια που αλλάζει με την πάροδο του χρόνου και την κατάργηση των Ολυμπιακών Αγώνων το 392/93 μ.Χ.. Ο αθλητισμός θα επανεμφανιστεί αργότερα στις αρχές του 19ου αιώνα στη Μεγάλη Βρετανία ως Sport. Εντούτοις, η λέξη sport είναι γαλλική και χρονολογείται από την εποχή του Μεσαίωνα. Ήταν ταυτόσημη με το παιχνίδι και τη διασκέδαση.

Οι Αρχαίοι Αιγύπτιοι καθιέρωσαν πρώτοι τους αγώνες δρόμου, βάρη και την πάλη, περίπου 3.000 χρόνια π.Χ.. Η Ελλάδα όμως στάθηκε η αληθινή κοιτίδα του αθλητισμού, γιατί εκεί ο αθλητισμός πήρε τη μορφή του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ευγενικής άμιλλας. Στην Αρχαιότητα, ιεροί αγώνες θεωρούνταν μόνο οι στεφανίτες, οι αγώνες δηλαδή που είχαν ως έπαθλο τον κότινο. Χαρακτηριστική είναι η φράση του γιου του Πέρση πολέμαρχου Αρτάβανου, Τριταντέχμη: "Παπαί, Μαρδόνιε, κοίους επ' άνδρας ήγαγες μαχησομένους

ημέας, οι ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούνται, αλλά περί αρετής", όταν λίγο μετά τη νίκη τους στα χρόνια των Περσικών Πολέμων, οι Έλληνες τελούσαν την 7η Ολυμπιάδα.

Οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες έγιναν το 776 π.Χ., για να κατευνάσουν οι Έλληνες την οργή των θεών και να τους ευχαριστήσουν για τις ευεργεσίες τους. Για τη λαϊκή αντίληψη, με τους αγώνες αυτούς θα κέρδιζαν την εύνοια των θεών. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ετελούντο κάθε τέσσερα χρόνια στον ιερό χώρο της Ολυμπίας. Ο αθλητής που κέρδιζε στους Ολυμπιακούς Αγώνες το στεφάνι της αγριελιάς, ξαναγύριζε θριαμβευτής στην πατρίδα του, και οι συμπατριώτες του γκρέμιζαν σ' ένα σημείο τα τείχη της πόλης, για να περάσει από κει ο νικητής, η ενέργεια αυτή ήταν καθαρά συμβολική, που σήμαινε πως η πόλη που αναδείκνυε Ολυμπιονίκες δεν είχε ανάγκη από τείχη για να προασπίσει την ασφάλειά της.

Από τον 4ο αιώνα π.Χ., και κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι αθλητικοί αγώνες εκφυλίστηκαν και μεταβλήθηκαν σε αιματηρούς αγώνες του Ρωμαϊκού Ιπποδρόμου. Οι αγώνες αυτοί ήταν αιματηρές συγκρούσεις μονομάχων, που τους έφερναν αντιμέτωπους μέσα σε τεράστια στάδια.

Ακολουθεί μία εποχή, μετά τον 8ο αιώνα μ.Χ., όπου ο αθλητισμός ήταν μόνο για τους ευγενείς. Το πιο σημαντικό άθλημα ήταν οι έφιπποι ιπποτικοί αγώνες μέχρι θανάτου. Οι αντίπαλοι, χωρισμένοι σε δύο ομάδες, ρίχονταν καταπάνω ο ένας στον άλλον, χωρίς να τηρούν κανένα αγωνιστικό νόμο ή κανόνα.

Στο 12ο αιώνα μ.Χ., οι άνθρωποι άρχισαν να αγωνίζονται μεταξύ τους με πιο ειρηνικό τρόπο. Πετούσαν μεγάλες σφαίρες, όπως ρίχνουν σήμερα βάρη. Οι σφαίρες που πετούσαν ήταν από στουπί, τυλιγμένες με δέρμα προβάτου, και τις έριχναν καταπάνω στον τοίχο. Στην αρχή τις πετούσαν με γυμνό χέρι, σιγά-σιγά όμως η σφαίρα αυτή άλλαξε μορφή. Από τον 16ο αιώνα μ.Χ., όταν πρωτοεμφανίστηκαν οι ρακέτες, οι πρωτόγονες εκείνες σφαίρες αποτέλεσαν τις σύγχρονες μπάλες του Αντισφαίριση τένις» (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

«Οι ιστορικές έρευνες σχετικά με την προέλευση και την προϊστορία του ποδοσφαίρου καταδεικνύουν ότι η βία, ήδη από τους μεσαιωνικούς χρόνους ήταν ένα στοιχείο γνώριμο και οικείο στους χώρους όπου παιζόταν το ποδόσφαιρο ή οι οποίες παλαιότερες παραλλαγές του» (Ιωαννίδης, 2003, σ. 73-74). «Το παιχνίδι χρησίμευε κυρίως ως ημινομιμοποιημένος τρόπος διευθέτησης διαφορών σχετικά με τη γη αλλά και ως μια μορφή εκδήλωσης αντρικής επιθετικότητας συχνά συνοδευόμενη από μεγάλη κατανάλωση ποτών που συχνά κατέληγε σε

σοβαρούς τραυματισμούς ή ακόμα και θανάτους μεταξύ των συμμετεχόντων» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 73). «Ήδη τον 14ο αιώνα μ.Χ. εκδηλώνοντας οι πρώτες αντιδράσεις στη βίαιη αυτή μορφή διασκέδασης, όχι όμως όπως θα πίστευε κανείς λόγω ηθικής αντίδρασης στα βίαια επεισόδια, αλλά διότι παρατηρήθηκε μείωση της εμπορικής κίνησης των φιλήσυχων πολιτών στα καταστήματα τις μέρες γιορτής, κατά τις οποίες κυρίως παιζόταν η πρωτόλεια αυτή μορφή ποδοσφαίρου» (<http://www.sirc.org./public/football-violence.html>, Carnibella G., Fox A, Fox K., J., Marsh J. and Marsh P., 1996).

«Στην Αγγλία παρόλη την αυστηρή οργάνωση και διεξαγωγή του, το ποδόσφαιρο απομακρύνεται σταδιακά από τις βικτοριανές αξίες και γίνεται από τις αρχές του 20ου αιώνα μ.Χ. ένα άθλημα της εργατικής τάξης. Σταδιακά παρατηρούνται και τα πρώτα σημαντικά επεισόδια βίας και οι πρώτες συγκρούσεις οπαδών εκτός γηπέδου.

Ενώ όμως κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου παρατηρείται μια ύφεση του φαινομένου κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 τα βίαια γεγονότα, μέσα και αργότερα γύρω από τα γήπεδα, με αφορμή κάποιον ποδοσφαιρικό αγώνα, άρχισαν να παρουσιάζουν ανησυχητική κλιμάκωση. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 οι ομάδες των χούλιγκαν αρχίζουν να αποκτούν μεγαλύτερη εσωτερική συνοχή και οργάνωση αλλά και επιθετικότητα. Σε αυτό συντελεί αποφασιστικά η εμφάνιση των υπο-πολιτισμικών ομάδων των «σκινχεντς», οι «αρχές» των οποίων (ανδρισμός, αφοσίωση στην ομάδα, αλληλεγγύη, υπεράσπιση του χώρου, αντίθεση στους «εκτός» - outsiders) έδωσαν νέο περιεχόμενο στην έννοια της υποστήριξης της ποδοσφαιρικής ομάδας και ανήγαγαν τον στόχο της υπεράσπισης του «πέταλου» των φανατικών υποστηρικτών της ομάδας εναντίον των αντιπάλων οπαδών σε σημείο κεντρικού ενδιαφέροντος. Η εμφάνιση των σκινχεντς και η διάδοση και εδραίωση των προτύπων τους βοηθούν στο πέρασμα του χουλιγκανισμού στην επόμενη εξελικτικά φάση του, εκείνη των «fighting crews» όπου σκληροί πυρήνες μαχητικών οπαδών με διάφορα μέσα ακολουθούν την ομάδα τους σε κάθε μετακίνησή της, υπό το πρόσχημα της παρακολούθησής του αγώνα με εμφανή όμως την πρόθεση να προβούν κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες σε καταστροφές στην πόλη του εκτός έδρας αγώνα καθώς και σε επιθέσεις κατά των κατοίκων, πριν ή μετά τον αγώνα και μάλιστα ανεξαρτήτως αποτελέσματος» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 74-75).

«Στον Ελληνισμό της Κωνσταντινούπολης και της Μ. Ασίας, το ποδόσφαιρο κάνει την εμφάνισή του τον 19 αιώνα μ.Χ., στη μεν Κωνσταντινούπολη με τον σύλλογο του Πέραν Κλουμπ (που μετεξελίχτηκε το 1924 στη σημερινή Α.Ε.Κ. από ομάδα προσφύγων που ήρθαν

στην Αθήνα), στη δε Σμύρνη με τον Πανιώνιο και τον Απόλλωνα, ενώ στην Ελλάδα, το 1908 ιδρύεται ο «Πανελλήνιος Ποδοσφαιρικός Όμιλος» (αργότερα Παναθηναϊκός Αθλητικός Όμιλος) και το 1925 στον Πειραιά ο Όμιλος Φιλάθλων Πειραιά (Ο.Σ.Φ.Π.) κλπ.» (Μπόμης, 2000, σ. 32-34).

«Με την παγκοσμιοποίηση ο αθλητισμός πήρε διαστάσεις οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές. Δημιουργήθηκαν οι κανόνες και κανονισμοί των αθλημάτων καθώς και οι εξειδικεύσεις στον τομέα του αθλητισμού. Τα ΜΜΕ είναι σαφώς ο μοχλός για την παγκοσμιοποίηση του αθλητισμού, ενός προϊόντος μοναδικού καθώς μπορεί να ενώσει τους ανθρώπους ανεξαρτήτως διακρίσεων. Με την παγκοσμιοποίηση αυξάνεται ο αριθμός των αθλητών και των αθλούμενων, δημιουργούνται νέοι κυβερνητικοί και μη οργανισμοί, ενώ βελτιώνονται και οι αθλητικοί αγώνες. Ως οργανισμοί είναι τα Σωματεία, οι Αθλητικές Ανώνυμες Εταιρείες, οι Ομοσπονδίες, τα Τμήματα Αμειβομένων Αθλητών, η Εθνική Ολυμπιακή Επιτροπή, η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, καθώς και οι Σύνδεσμοι προπονητών, διαιτητών και κριτών» (<http://el.wikipedia.org/wiki>).

3. Ο ρόλος του αθλητισμού στο Διαδίκτυο

Ένα από τα παγκοσμίως μεγαλύτερα φαινόμενα της σύγχρονης εποχής είναι η χρήση του Διαδικτύου (Internet). Με διάφορους τρόπους και για διάφορους λόγους ο αθλητισμός προκαλεί στο Διαδίκτυο έντονο ενδιαφέρον.

«Στην αυγή του 20ου αιώνα, η αθλητική βιομηχανία αντιμετώπιζε πολλές προκλήσεις, με κυρίαρχη το ρόλο που θα έπαιζε το Διαδίκτυο στον τρόπο που θα διεξαγόταν οι αθλητικές επιχειρηματικές δράσεις κατά τη νέα χιλιετία» (Duncan - Campbell, 1999).

«Σε έρευνά της η Intelliquest Worldwide Internet (2000), κατέληξε στο ότι στη σημερινή εποχή, ο αθλητισμός αποτελεί ένα από τα πιο ενδιαφέροντα και περιζήτητα θέματα στο Διαδίκτυο. Βρέθηκε, μάλιστα, ότι το 52% εκείνων που ρωτήθηκαν απάντησε ότι είχε πρόσφατα χρησιμοποιήσει το Διαδίκτυο προκειμένου να συλλέξει αθλητικές πληροφορίες» (<http://www.intelliquest.com/press/archive/release72.asp>, 2000).

Ο αθλητισμός φαίνεται να προκαλεί στο Ίντερνετ έντονο ενδιαφέρον, όπως άλλωστε, προκαλούσε και στην τηλεόραση. «Είναι, άλλωστε, ένας από τους πιο ελκυστικούς τρόπους που υπάρχουν για να προσελκύσει κανείς την προσοχή σε μία ιστοσελίδα» (Brunelli - Semprini, 2000).

«Οι αθλητικές εταιρείες, όμως, δε θα πρέπει να επικεντρωθούν στο Διαδίκτυο απλά ως ένα ακόμη εργαλείο διαφήμισης, αλλά θα πρέπει, κυρίως, να δώσουν έμφαση στην ενσωμάτωση αυτού σε ένα περιεκτικότερο σχέδιο μάρκετινγκ» (Duncan - Campbell, 1999).

«Οι επαγγελματικές ομάδες και Ομοσπονδίες άρχισαν να δημιουργούν ιστοσελίδες το 1995, με πρώτη τη National Football League (NFL)» (Brown, 1998). Όλες σχεδόν οι επαγγελματικές αθλητικές ομάδες και Ομοσπονδίες, τουλάχιστον στις Ηνωμένες Πολιτείες διαθέτουν το δικό τους ιστοχώρο.

«Αντίθετα, αυτό φαίνεται να μην το συμερίζονται ιδιαίτερα οι αντίστοιχοι ελληνικοί αθλητικοί οργανισμοί: την αγωνιστική περίοδο 2001-2002, από τις δέκα έξι ομάδες που συμμετείχαν στο επαγγελματικό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου της Α΄ Εθνικής μόλις οι δέκα διέθεταν ιστοσελίδα. Τα πράγματα είναι ακόμα χειρότερα για το επόμενο πιο δημοφιλές άθλημα (FIBA, 2003) στην Ελλάδα, την καλαθοσφαίριση, καθώς, την ίδια αγωνιστική περίοδο, από τις δώδεκα ομάδες της Α1 Εθνικής Κατηγορίας, μόλις οι έξι διέθεταν ιστοσελίδα» (<http://www.fiba.com/general/fiba/structure/content.asp?lang=EN&topic=History>, 2003).

«Ο αθλητισμός, πάντως, έχει μία έντονη παρουσία στο Διαδίκτυο κυρίως λόγω του γεγονότος ότι τα άτομα νεαρής ηλικίας είναι αυτά που σε μεγαλύτερο βαθμό έχουν εξοικειωθεί με τις νέες τεχνολογίες ενώ, παράλληλα, είναι και αθλητικοί καταναλωτές» (<http://www.cyberatlas.internet.com>, 2003).

«Παράλληλα, ο αθλητισμός συνδυάζεται με τη διασκέδαση και την ψυχαγωγία και καλύπτει ένα φάσμα κοινού με πλειάδα ενδιαφερόντων» (Μιχάλης - Τζιβανάκη, 2001).

«Η ένωση του αθλητισμού με το Διαδίκτυο είναι η πλέον επιθυμητή» (Harverson - Garrahan 2000). «Ενώ οι Deply και Bosetti (1998) επιβεβαιώνουν τη σημασία της σχέσης ανάμεσα στο Διαδίκτυο και τον αθλητισμό, αναγνωρίζοντας μία δυνατή συσχέτιση ανάμεσα στο μέσο δικτυακό χρήστη και το μέσο αθλητικό οπαδό» (Deply - Bosetti, 1998).

«Ο Gellatly το 1998, είχε αναφέρει ότι ένα 22% των Αμερικανών χρησιμοποιούσε τον υπολογιστή προκειμένου να ενημερωθεί για τα διάφορα αθλητικά νέα και αποτελέσματα, σε μία αγορά όπου οι πωλήσεις ηλεκτρονικών υπολογιστών έχουν αρχίσει να ξεπερνούν τις αντίστοιχες πωλήσεις τηλεοράσεων» (Gellatly, 1998).

Γίνεται, συνεπώς, κατανοητό, ότι ο αθλητισμός και το Διαδίκτυο είναι, μεν, μία αναπτυσσόμενη σχέση, είναι, όμως, και μία σχέση που τείνει να εξελιχθεί ακόμη περισσότερο μελλοντικά, γεγονός, που όπως τα στοιχεία δείχνουν, θα ευνοήσει τόσο το Διαδίκτυο όσο και τον αθλητισμό.

4. Η παραβατικότητα στον αθλητισμό

4.1. Βία και επιθετικότητα στον αθλητισμό

«Η βία δεν ήταν ποτέ άγνωστη στα σπορ, άλλωστε και το ίδιο το σπορ, αποτελεί μία βία, μία πίεση στον εαυτό σου να αποδώσεις, να είσαι καλύτερος» (Ιωαννίδης, 1989, σ. 117).

«Οι εκδηλώσεις των χούλιγκανς είναι βίαιες και επιθετικές και προκαλούν διάφορες καταστροφές όπως φθορές, εμπρησμούς σε εγκαταστάσεις και σε μέσα μεταφοράς, σωματικές βλάβες, επιθέσεις, εξυβρίσεις και άλλα. Η δράση τους αυτή δεν εντοπίζεται μόνο μέσα στους αγωνιστικούς χώρους και κατά την διάρκεια των αγώνων αλλά και πριν και μετά από αυτούς και συνήθως απρόκλητα. Συχνά η προετοιμασία και ο αναβρασμός έχουν ξεκινήσει ήδη από το τέλος της προηγούμενης αναμέτρησης ιδίως δε όταν πρόκειται για αγώνες με ιδιαίτερη βαθμολογική σημασία ή μεταξύ ομάδων με έντονη παραδοσιακή έχθρα. Η κατάσταση οξύνεται περισσότερο όταν πρόκειται για αναμέτρηση ομάδων των οποίων οι οπαδοί έχουν διαφορές κοινωνικού, πολιτικού ή και θρησκευτικού χαρακτήρα.

Δύο είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκδηλώσεων βίας στα γήπεδα: το πρώτο είναι η εκφραστικότητα, η έλλειψη δηλαδή οποιουδήποτε ωφελμιστικού χαρακτήρα στις πράξεις αυτές και το δεύτερο είναι η ομαδική ανωνυμία. Δεν επιδιώκεται ένα περαιτέρω αποτέλεσμα, που προσπαθούν να το επιτύχουν δια μέσω της παράνομης έστω ενέργειας και άρα δεν ανήκουν στην λεγόμενη εργαλειακή συμπεριφορά (η εργαλειακή παραβατικότητα, είναι πολύ

περιορισμένη στις γραμμές των φανατικών οπαδών και εκδηλώνεται, κυρίως, με την περίπτωση της πλαστογράφησης εισιτηρίων), αλλά ενεργούν για χάρη του εαυτού τους, εκτονώνοντας αποθέματα ενεργητικότητας και βιαιότητας. Σε αντίθεση δε με άλλες συμπεριφορές (οι περισσότερες από τις οποίες διώκονται και ποινικά) οι πράξεις των χούλιγκανς δεν έχουν ούτε συγκεκριμένο λόγο, ούτε αφορμή, ούτε κίνητρο, τουλάχιστον φαινομενικά.

Το γεγονός αυτό, ότι η εγκληματική πράξη δεν αποτελεί την κορύφωση μιας αντιπαράθεσης μεταξύ δράστη - θύματος, η οποία έχει προηγηθεί και συνιστά την βίαιη κατάληξη μεταξύ των δύο, αλλά ενέχει το στοιχείο του αιφνιδιασμού, της μονομέρειας, της έλλειψης αμοιβαιότητας και την τυχαία επιλογή οποιουδήποτε θύματος για την εκτόνωση ενός αποθέματος βίας, είναι αυτό που καθιστά δύσκολη την κατανόηση των εγκλημάτων αυτών» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 75-76).

«Επιπλέον, το γεγονός ότι συχνά η ανωνυμία συνοδεύεται από ομαδική τέλεση (υποκείμενη στις επιδράσεις της ψυχολογίας του πλήθους)» (Κουράκης, 1991, σ. 36-37). «Καθιστά και την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών από το ποινικό δίκαιο δυσχερή» (Μαγγανά, 1998, σ. 566).

«Κοινωνιολογικά, το φαινόμενο του χούλιγκανισμού συνδέεται με τη λεγόμενη, υποκουλτούρα της βίας, η οποία υπονοεί ότι υπάρχουν αξίες ή ένα κοινωνικό σύστημα αξιών το οποίο είναι διαφορετικό και αποτελεί μέρος του ευρύτερου ή κεντρικού συστήματος αξιών» (Wolfgang - Ferracuti, 1995, σ. 174). «Η κυρίαρχη κουλτούρα μπορεί άμεσα ή έμμεσα να προωθεί αυτή τη διαφοροποίηση και ο βαθμός της αμοιβαίας ολοκλήρωσης μπορεί να ποικίλλει αλλά οποιαδήποτε και να είναι η αιτία της διαφοροποίησης, η κανονιστική απομόνωση και ο μονασμός της υποκουλτούρας επιδρούν. Οι κοινές αξίες σε μία υποκουλτούρα μπορούν να γίνουν αντιληπτές και να καταγραφούν φαινομενολογικά με τη μορφή της συμπεριφοράς, που αναμένεται να εκδηλωθεί σε δεδομένες περιστάσεις κινούμενη από το επιτρεπτό στο απαιτούμενο. Οι ίδιες αξίες χρησιμοποιούνται ως κριτήρια ορισμού του, τι είναι ομαλή και αναμενόμενη συμπεριφορά και τι όχι.

Είναι δύσκολο δε να κάνουμε λόγο για υποκουλτούρα και κανόνες συμπεριφοράς χωρίς αναφορά στις κοινωνικές ομάδες. Τα μέλη της ομάδας, χρησιμοποιούν το ένα το άλλο ως σημεία αναφοράς και για να δημιουργήσουν την εικόνα του εαυτού τους και για να θεμελιώσουν τη σχέση τους με τους άλλους. Αυτή η διαδικασία υπονοεί συνεχή ενδυνάμωση

των αξιών της υποκουλτούρας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η έκδηλη αναπαραγωγή της συμπεριφοράς της υποκουλτούρας, ως ενός καταλόγου κανονιστικά ορμώμενων αξιών, αποκλείει την ύπαρξη κρυφών ή φανερών διαφορών στις αξίες, οι οποίες μπορούν να διατηρηθούν από κάποια υποκείμενα που είναι μέλη της ομάδας της υποκουλτούρας.

Συνδεδεμένα με το φαινόμενο του χουλιγκανισμού είναι και το φαινόμενο χρήσης ναρκωτικών και αλκοόλ, γεγονός απόλυτα φυσικό, αν συνεκτιμήσει κανείς τόσο την εξάπλωση των φαινομένων αυτών όσο και την λειτουργία των γηπέδων» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 77-78). «Πράγματι τα γήπεδα αποτελούν θεσμοποιημένους χώρους εκτόνωσης, στο πλαίσιο των οποίων είναι ανεκτή και η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, ενώ σύμφωνα με μαρτυρίες οπαδών, χρήση ναρκωτικών και αλκοόλ στοχεύει πολλές φορές στην άρση των αναστολών ορισμένων ατόμων που επιθυμούν να συγκρουστούν με αντιπάλους» (Αστρινάκης - Στυλιανούδη, 1996, σ. 438-450).

«Αδιαμφισβήτητος παράγοντας που έρχεται να ενισχύσει τη βία στους αθλητικούς χώρους είναι τα φαινόμενα ρατσισμού και εθνικισμού που εκδηλώνονται με ολοένα και περισσότερη ένταση τα τελευταία χρόνια.

Τέλος, σημαντικό στοιχείο στην κατανόηση του φαινομένου του χουλιγκανισμού αποτελεί ο φανατισμός - άρρηκτα δεμένος με τη βία. Το μίσος είναι η ενοποιητική δύναμη που παρουσιάζει την μεγαλύτερη ευκολία στην χρησιμοποίησή της. Γι' αυτό και χαρακτηριστικό στοιχείο των φανατικών οπαδών δεν είναι μόνο η λατρεία στην δική τους ομάδα, αλλά και το παράφορο μίσος που νιώθουν για τους οπαδούς αντιπάλων αποτελεί σπουδαίο ενοποιητικό παράγοντα, καθώς δημιουργεί την αίσθηση ενός καταφυγίου όπου ο καθένας μπορεί να κρύψει τους φόβους του για την άγωνα ατομική του ύπαρξη, χωρίς βέβαια να εξαλείφει τις ελλείψεις και τις δυσκολίες της ζωής του» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 78-79).

4.2. Τα αίτια της βίας και της επιθετικότητας στον αθλητισμό

«Βία δεν παρατηρείται στον μαζικό αθλητισμό γιατί δεν υπάρχουν οργανωμένοι οπαδοί ούτε αντικρουόμενα οικονομικά συμφέροντα ή πολιτικά παιχνίδια και παρασκήνιο. Οι αθλητές, δεν είναι πρωταθλητές, αθλούνται για τη χαρά της συμμετοχής στο παιχνίδι, στον αγώνα και για να ασκηθούν.

Στον οργανωμένο επαγγελματικό αθλητισμό κυρίως στο ποδόσφαιρο στο οποίο υπάρχουν οργανωμένοι οπαδοί των ομάδων και λειτουργεί η ψυχολογία της μάζας στα γήπεδα, ο ανώνυμος φανατισμένος οπαδός που πολλές φορές είναι περιθωριοποιημένος και αποκλεισμένος κοινωνικά εκφράζει με τη βία την αντίδραση του στην απομόνωση.

Η ανεργία, η περιθωριοποίηση, τα ναρκωτικά, οι μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, η φτώχεια, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, η έλλειψη ιδανικών, οραμάτων και η έκπτωση των αξιών είναι το κατάλληλο περιβάλλον εκκόλαψης της εγκληματικότητας και βίας. Σε χώρους που ο άνθρωπος αποκτά συνείδηση μάζας όπως στα γήπεδα αρκεί μια δυνατή κραυγή ή ένα μεμονωμένο επεισόδιο για να ξεσπάσουν ευρύτερες συγκρούσεις ανάμεσα στις αντίπαλες παρατάξεις των οπαδών των ομάδων.

Με τη συνεχή προπαγάνδα από τα μέσα ενημέρωσης, τα οποία συχνά ελέγχονται από τους αθλητικούς παράγοντες, οι οπαδοί μπορούν να γίνουν όργανα των συμφερόντων των ανωνύμων εταιρειών ποδοσφαίρου, οι οποίες μπορούν να πιέζουν πολιτικά τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Αν για παράδειγμα οι ανώνυμες ποδοσφαιρικές εταιρίες αποφασίσουν αποχή για ένα χρονικό διάστημα από τους αγώνες του πρωταθλήματος θα προκαλέσουν κοινωνική αναταραχή και οι οπαδοί των ομάδων θα στραφούν κατά της κυβέρνησης και του κράτους» (<http://users.otenet.gr/~snetwork/athl.htm>, Μοσχοβίτης).

«Τα οικονομικά συμφέροντα (η τεράστια αγορά που έχει δημιουργηθεί γύρω από το ποδόσφαιρο και η οποία αφορά όχι μόνο τα εισιτήρια για τους αγώνες αλλά και τα έσοδα από τα στοιχήματα κάθε είδους, νόμιμα και παράνομα, τους χορηγούς των ομάδων και τα προϊόντα με το σήμα τους, τα τεράστια έσοδα από τα τηλεοπτικά δικαιώματα) λοιπόν είναι αυτά, που υπαγορεύουν την δημιουργία και την συντήρηση του φαινομένου του χουλγκανισμού, γιατί το ποδόσφαιρο, όπως κάθε ανθρώπινη ενασχόληση, ανήκει σε εκείνες τις δραστηριότητες που περιέχουν την δυναμική τόσο για το καλό όσο και για το κακό. Η ουσία τελικά είναι ποιος ελέγχει την κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, πώς την κατευθύνει, πώς την αξιοποιεί και στην υπηρεσία ποιων συμφερόντων την θέτει. Υπό αυτό το πρίσμα, το ποδόσφαιρο είναι περισσότερο το πρόσχημα παρά η αιτία της βίας» (Μαλαγάρη, 2008-2009, σ. 93-94).

«Η βία είναι απόρροια της νοοτροπίας του οπαδού και της ψυχολογίας της μάζας μέσα στο γήπεδο. Η μάζα επιζητεί τη χαρά και την ικανοποίηση μόνο από την νίκη της ομάδας της, σαν να πρόκειται για νίκη δική της και το άτομο πλέον ξεχνάει τα δικά του προβλήματα και

νιώθει πληρότητα με την συμμετοχή στη νίκη της ομάδας του. Ο οπαδός χαίρεται κυρίως τη νίκη, ενώ το θέαμα και ο αγώνας έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Είναι έτοιμος να αποδοκιμάσει την αντίπαλη ομάδα ακόμα και αν παίζει καλύτερα από την δική του, και την θέση της λογικής παίρνει η φανατική υποστήριξη, έστω και αναξιοκρατικά της δικής του ομάδας που έχασε το παιχνίδι. Θεωρεί την νίκη ή την ήττα της ομάδας, προσωπική του νίκη ή ήττα.

Η προσωπικότητα του ατόμου διαμορφώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται. Ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται ένα άτομο, αναπτύσσονται ή αποδυναμώνονται και ατονούν συγκεκριμένες ροπές και τάσεις που προϋπάρχουν στην δομή της προσωπικότητας του.

Η προπαγάνδα, η παιδεία, οι κοινωνικές αξίες, οι κοινωνικοί κανόνες και οι κοινωνικές συνθήκες «παίζουν» καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας. Η προσπάθεια των οπαδών, να βρουν διέξοδο στα προσωπικά τους προβλήματα μέσα από την βία στα γήπεδα, δείχνει την έλλειψη πολιτικής βούλησης και σχεδιασμού για την αντιμετώπιση χρόνιων κοινωνικών προβλημάτων από την πολιτεία» (<http://users.otenet.gr/~snetwork/athl.htm>, Μοσχοβίτης).

«Οι οπαδοί που ανήκουν σε συνδέσμους δεν μπορούν να θεωρούνται ως οι αποκλειστικοί υπεύθυνοι για τα βίαια επεισόδια. Οι «συνδεσμίτες» αποτελούν μάλλον τον τελευταίο κρίκο σε μία αλυσίδα ευθυνών. Από εισήγηση «Η βία στα ελληνικά γήπεδα μεταξύ θεωρίας και πραγματικότητας», η οποία παρουσιάζει τα βασικά αποτελέσματα μιας έρευνας που διενεργήθηκε από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, τα έτη 1986-1988, σχετικά με τη Βία στους Ελληνικούς Αθλητικούς Χώρους και σ' ένα δεύτερο στάδιο, συσχετίζει αυτά τα ευρήματα με άλλες, μεταγενέστερες έρευνες και με ορισμένες θεωρίες που διατυπώθηκαν κατά καιρούς για το πρόβλημα του χουλγκανισμού, επομένως με τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από άτομα που ασχολούνται επαγγελματικά με το πρόβλημα της γηπεδικής βίας καταδεικνύουν ότι ένας μεγάλος αριθμός άλλων παραγόντων, οι οποίοι δεν γίνονται αμέσως αντιληπτοί, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση του προβλήματος. Πιο συγκεκριμένα:

(α) Οι κορυφαίοι ποδοσφαιρικοί παράγοντες των ομάδων, οι οποίοι στην Ελλάδα είναι συνήθως επιτυχημένοι επιχειρηματίες, έχουν την τάση να αντιμετωπίζουν το ποδόσφαιρο ως μια επαγγελματική υπόθεση ικανή να αποφέρει κέρδη (όχι απαραίτητα σ' αυτούς). Επομένως δεν διστάζουν, στις περισσότερες των περιπτώσεων, να ενθαρρύνουν την ύπαρξη «σκληροπυρηνικών» οπαδών, οι οποίοι, χάρη στον ενθουσιασμό τους, μπορούν να ασκήσουν

μια θετική επίδραση στην ομάδα τους, ώστε ο αγώνας να αποκτήσει περισσότερη ένταση και αποτελεσματικότητα (άρα και οικονομική επιτυχία!). Οπωσδήποτε, τούτο είναι ένα παιχνίδι με τη «φωτιά», αφού κανείς δεν μπορεί εύκολα να ελέγξει τις αντιδράσεις αυτών των οπαδών, σε περίπτωση που τα πράγματα δεν πάνε καλά για την ομάδα τους.

(β) Ένα επίσης μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη δημιουργία επεισοδίων φέρουν οι δημοσιογράφοι του γραπτού αλλά και του ηλεκτρονικού αθλητικού Τύπου. Είναι, βέβαια, γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια ο αθλητικός Τύπος στην Ελλάδα (τόσο των αθλητικών όσο και των πολιτικών εφημερίδων) αποφεύγει να διεγείρει τους οπαδούς και να εξάπτει τον φανατισμό τους, μέσα από μεγάλα πρωτοσέλιδα με προκλητικές δηλώσεις παραγόντων του αθλήματος ή με αποκαλύψεις για εικαζόμενες ή πραγματικές «συνωμοσίες». Εξάλλου, υπάρχει πρόσφατα η τάση στην Ελλάδα (ειδικά στην ελληνική τηλεόραση) να αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση και προβολή σε βίαια περιστατικά που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων ή άλλων συγκεντρώσεων πλήθους (το θέαμα του είδους αυτού είναι σίγουρα φθηνό για τους διευθυντές προγράμματος της τηλεόρασης και ενδιαφέρον για τους τηλεθεατές). Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται αυτά τα επεισόδια δεν είναι απαραίτητα θετικός, αλλά και, έτσι ακόμη, μπορεί να ενσπείρει σε κάποιους ευάλωτους τηλεθεατές ένα αίσθημα υστερίας και ηθικού πανικού. Ακόμη πιο σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι εξαιτίας αυτής της δημοσιότητας πολλοί νεαροί οπαδοί έχουν την τάση να είναι πιο προκλητικοί, απλώς και μόνο για να στρέψουν τις κάμερες επάνω τους και να προσθέσουν, έτσι, βαθμούς στο γόητρό τους ανάμεσα στα άλλα μέλη του συνδέσμου τους ή στους φίλους τους. Ο Τύπος μπορεί, λοιπόν, προβάλλοντας τα επεισόδια να λειτουργήσει ενισχυτικά σε μελλοντικές πράξεις χουλιγκανισμού και αυτό το γεγονός θα ήταν χρήσιμο να λαμβάνεται υπόψη από τους δημοσιογράφους που έχουν την ευθύνη των ειδήσεων.

Ένα μικρότερο μέρος της ευθύνης κατανέμεται στους άλλους επαγγελματίες που ασχολούνται με τον αθλητισμό: (γ) Οι διαιτητές είναι πιθανό να πάρουν μια εσφαλμένη ή φαινομενικά εσφαλμένη απόφαση επίτηδες ή κατά λάθος.

(δ) Οι ποδοσφαιριστές φαίνεται ότι έχουν αποκτήσει κατά τα τελευταία χρόνια την ψυχολογία «βεντέτας» και είναι πρόθυμοι να αλλάξουν τη «φανέλα» τους για υψηλότερες αποδοχές. Επίσης, όχι σπάνια αναδεικνύονται κατώτεροι των προσδοκιών που οι οπαδοί έχουν επενδύσει σ' αυτούς, δημιουργώντας έτσι μιαν εύλογη πικρία (ή ακόμη και οργή) για τη δυσανάλογη προς τις υπέρογκες αμοιβές τους και το ακριβό εισιτήριο πενιχρή τους εμφάνιση (καθυστερήσεις, χαλαρότητα και αστοχία στο παιχνίδι).

(ε) Τα αστυνομικά όργανα που είναι επιφορτισμένα με την τήρηση της τάξης στους αγωνιστικούς χώρους είναι επίσης, μερικές φορές, υπεύθυνα για την κλιμάκωση βίαιων επεισοδίων, ιδιαίτερα όταν παρεμβαίνουν είτε λιγότερο ή / και πιο καθυστερημένα από όσο επιβάλλουν οι περιστάσεις είτε και περισσότερο ή / και νωρίτερα από όσο χρειάζεται, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην όξυνση ενός υπολανθάνοντος κλίματος βίας και εκνευρισμού.

(στ) Ευθύνη για τα βίαια περιστατικά μπορεί περαιτέρω να αποδοθεί στην αθλητική και πολιτική ηγεσία για τις παραλείψεις της τόσο ως προς το να θεσπισθούν τα αναγκαία εκείνα μέτρα, που θα απέτρεπαν έγκαιρα την άμετρη επαγγελματοποίηση ή και εμπορευματοποίηση του ποδοσφαίρου, όσο και ως προς το να σχεδιασθεί μια ουσιωδώς προληπτική πολιτική για την αντιμετώπιση του χουλγκανισμού (π.χ. με την οργάνωση εναλλακτικών μορφών ριζοκίνδυνης δραστηριότητας για τους νεαρούς οπαδούς).

(ζ) Τέλος, ευθύνη για τα επεισόδια φέρει και η κοινωνία ως σύνολο, κυρίως από την άποψη μιας γενικότερης αδιαφορίας και έλλειψης κατανόησης που επιδεικνύουν τα μέλη της απέναντι στα ολοένα ογκούμενα προβλήματα της νεολαίας της. Το άγχος της καθημερινότητας και η απουσία μακρόπνοων στόχων ή αξιών, σε συνδυασμό με την έλλειψη ευκαιριών για ενεργητική συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, είναι προφανές ότι επιτείνουν σημαντικά τα αδιέξοδα των νέων μας. Η κατάσταση μάλιστα αυτή γίνεται ακόμη χειρότερη για άτομα που θεωρούνται από την κοινωνία μας ως περιθωριακά ή αποκλίνοντα. Τα άτομα αυτά, αντί να εισακουσθούν και να τύχουν φροντίδας, αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο με κατασταλτικά - αστυνομικά μέτρα ή / και κοινωνική αποδοκιμασία, πράγμα που τα εξωθεί τελικά να εκπληρώσουν τις αρνητικές προφητείες γι' αυτά και να διαιωνίσουν, έτσι, τον φαύλο κύκλο της βίας» (<http://www.niotho-asfalisis.gr/na/t1.pdf>, Έρευνα Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών).

4.3. Μορφές της σημερινής «ποδοσφαιρικής» βίας

«Η «ποδοσφαιρική» βία υπήρχε και σε παλαιότερες εποχές, στην προεπαγγελματική περίοδο του ποδοσφαίρου ή και στην πρώτη εποχή του ποδοσφαιρικού επαγγελματισμού. Ωστόσο εκείνη η βία ήταν η συνήθης, και ήπια, παραβατικότητα που εμφανιζόταν ενίοτε σε

όλα τα ομαδικά αθλήματα. Η οποία εξελίχθηκε στη σημερινή βαρβαρότητα. Τις μορφές της σημερινής «ποδοσφαιρικής» βίας τις απαριθμούμε ως εξής:

1. Υλική, σωματική βία. Δεν χρειάζεται να περιγραφεί: τι βιώνουν, ζωντανά, όσοι πηγαίνουν στο γήπεδο και, οπτικώς, όσοι παρακολουθούν τις ποδοσφαιρικές συναντήσεις από την τηλεόραση. Παράγεται σωματικώς, αλλά και με διάφορα μέσα, από οργανωμένους φανατικούς οπαδούς των ομάδων, και ενισχύεται ηθικά (παρά τις διαβεβαιώσεις περί του αντιθέτου) από τις ανώνυμες εταιρείες τις οποίες αποτελούν οι ποδοσφαιρικές ομάδες. Σε αυτήν περιλαμβάνεται και η φραστική βία που ασκούν μεταξύ τους (και προς τους παίκτες της αντίπαλης ομάδας) οι αλληλοσυγκρουόμενοι οπαδοί (πελάτες) των ποδοσφαιρικών εταιρειών.
2. Έντυπη βία. Βία ομοιογενής με τη φραστική βία των γηπέδων. Ασκεείται τυπογραφικώς από τις υποστηριζόμενες από τις ΠΑΕ εφημερίδες που υποστηρίζουν τις ομάδες τους. Αρχίζει με πηχυαίους τίτλους της πρώτης σελίδας, για να συνεχιστεί με ποικίλη φρασεολογία στις μέσα σελίδες, με αποτέλεσμα να ενισχύεται ο φανατισμός των οπαδών, που προσέρχονται στο γήπεδο απειλητικότεροι.
3. Οικονομική βία. Είναι βία ψυχολογικής, ηθικής και αισθητικής φύσεως, που ασκείται επί παντός σώφρονος ανθρώπου, και όχι μόνο επ' αυτού, από τις αστρονομικές αμοιβές των ποδοσφαιριστών· απολαβές πέρα από κάθε λογική σε σύγκριση με εκείνες κάθε άλλου εργαζομένου (και, ακόμη περισσότερο, με το πρόβλημα των αυξανόμενων καθημερινά ανέργων).
4. Βία επί του πληθυσμιακού ιστού των πόλεων. Βία κυρίως ψυχολογική, καθώς ο αριθμός των ξένων ποδοσφαιριστών στις ευρωπαϊκές ομάδες, τον οποίο συνεπάγεται ο νεοφιλελεύθερος τρόπος ποδοσφαιρικής παραγωγής, έχει φθάσει να είναι αναλογικά πολύ μεγαλύτερος από τον αριθμό των οικονομικών μεταναστών στις χώρες της Ευρώπης - και περισσότερο στην Ελλάδα. Υπάρχουν ποδοσφαιρικοί «όμιλοι» σε πόλεις μας στους οποίους το ποσοστό των Ελλήνων ποδοσφαιριστών είναι αναλογικά μικρότερο - πολύ μικρότερο - από το ποσοστό των ξένων οικονομικών μεταναστών σε αυτές.
5. Βία επί των θεσμών της Πολιτείας. Φαινόμενο κατ' εξοχήν ελληνικό. Πρόκειται για βία που ασκείται με δύο τρόπους· αφενός με τον εξαναγκασμό, από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που είναι οι ΠΑΕ, παροχής από την Πολιτεία δωρεάν - παρά νόμων - αστυνομικής προστασίας για την ομαλή διεξαγωγή των εργασιών τους· αφετέρου με την εξώθηση φαύλων (χαιρόντων βουλευτικής ασυλίας) υπουργών σε χαριστική -

επίσης παρά νόμων - απόσβεση ή «ρύθμιση» των χρεών τους προς το Δημόσιο» (<http://www.tovima.gr/editors/editor/?edid=209>, Βαγενάς, 2011).

4.4. Υπηρεσίες στοιχημάτων σε «απευθείας σύνδεση» που σχετίζονται με τον αθλητισμό

«Στη χώρα μας ανθεί το προκαθορισμένο ποδοσφαιρικό στοίχημα. Το νόμιμο, επειδή διαφημίζεται συνεχώς και προσφέρεται σε κάθε ζήτηση μέσω των πρακτορείων του ΟΠΑΠ και το παράνομο, κυρίως μέσω του Ίντερνετ επειδή προσφέρει περισσότερα κέρδη και αυξημένες πιθανότητες στον παίκτη που ποντάρει.

Οι εταιρείες που προσφέρουν στοιχήματα μέσω Διαδικτύου, δραστηριοποιούνται στη χώρα μας, χωρίς κανένα πρόβλημα, διαφημίζονται κατά κόρο μέσα από τα Μ.Μ.Ε. και στα γήπεδα των ελληνικών ομάδων, αφού όλες ανεξαιρέτως δέχονται στοιχήματα σε ελληνικούς αγώνες.

Επομένως, ο ηλεκτρονικός τζόγος που κατακλύζει το Διαδίκτυο (Internet), έχει την τιμητική του και οι σχετικές διευθύνσεις στο Ίντερνετ αυξάνονται συνεχώς. Εκεί μπορεί κάποιος να στοιχηματίσει σε αγώνες ποδοσφαίρου, μπάσκετ, τένις και ιπποδρομίες, ακόμα και να παίζει πόκερ και ρουλέτα. Οι περισσότεροι παίκτες, βέβαια, είναι με τη μεριά των χαμένων, αφού την ώρα του «ταμείου» ο τζόγος στο σύνολό του είναι υπέρ των οργανωμένων εταιρειών που τον προσφέρουν» (<http://www.infobero.com/forum/f8/opap-15337/index2.html>, Μητριανού - Ριζεάκου, 2004).

«Οι δραστηριότητες στοιχηματισμού στο Διαδίκτυο, που σχετίζονται με τον αθλητισμό αντιπροσωπεύουν σήμερα το 32% των υπηρεσιών τυχερών παιχνιδιών και έχει υπολογιστεί ότι ο ετήσιος τζίρος της βιομηχανίας των παράνομων στοιχημάτων, η οποία επεκτείνεται συνεχώς, ανέρχεται σε περίπου 148 δισεκατομμύρια ευρώ, με απολύτως μηδενικό όφελος για τον αθλητισμό.

Τα παράτυπα και παράνομα στοιχήματα στο Διαδίκτυο, που σχετίζονται με τον αθλητισμό συνδέονται στενά με το ζήτημα της νόθευσης των αποτελεσμάτων αγώνων και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και συνιστούν σημαντική απειλή για τον αθλητισμό και την κοινωνία. Πρόκειται για πολύ σημαντικό πρόβλημα και ότι, λόγω της πολυπλοκότητάς του, διαφέρει και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται από τα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

(http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/educ/123428.pdf, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης - 3090ή Σύνοδος, 2011, σ. 21).

«Οι δημοφιλέστεροι τρόποι πληρωμής αλλά και κατάθεσης για εκείνους που στοιχηματίζουν στο Διαδίκτυο είναι: η προπληρωμένη κάρτα για το Internet (Paysafe card), η χρεωστική κάρτα, η πιστωτική κάρτα, τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια και οι υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων» (<http://freebets.gr/money.html>).

4.5. Η φαρμακοδιέγερση στον αθλητισμό

Ακόμη μία μορφή παραβατικότητας στον αθλητισμό είναι ότι πολλοί αθλητές χρησιμοποιούν αναβολικές ουσίες, «που είναι δύσκολο να ανιχνευτούν με τους συνήθεις εργαστηριακούς ελέγχους» (http://www.globalusers.com/globaluser_gr/main/chap4.htm, Μάνος, 2002).

«Οι αναβολικές ουσίες είναι φάρμακα τα οποία προέρχονται από την ανδρική σεξουαλική ορμόνη, την τεστοστερόνη. Η τεστοστερόνη προκαλεί την ανάπτυξη των ανδρικών χαρακτηριστικών του φύλου (ανδρογόνο δράση) και τη σταδιακή αύξηση του μυϊκού ιστού (αναβολική δράση). Προάγουν την ανάπτυξη της μυϊκής μάζας και αυξάνουν τη μάζα των ιστών του σώματος που δεν περιέχει λίπος» (http://oasigr.5.forumer.com/a/_post1288.html, 2006).

«Τα αναβολικά ανδρογόνα στεροειδή, που συχνά καλούνται απλά, αναβολικά στεροειδή» (http://www.ifet.gr/doping/sub_4.htm), «χρησιμοποιούνται στην ιατρική, για θεραπευτικούς σκοπούς και επιτρέπεται η χορήγηση τους μόνο για ορισμένες ασθένειες και αυτό κάτω από αυστηρό έλεγχο από εξειδικευμένους γιατρούς. Η λήψη των αναβολικών χωρίς ιατρική επίβλεψη είναι επικίνδυνη από σωματικής και ψυχολογικής άποψης» (http://oasigr.5.forumer.com/a/_post1288.html, 2006).

«Οι λόγοι που γίνεται καταχρηστική χρήση Αναβολικών Ανδρογόνων Στεροειδών από τους αθλητές και άλλους, είναι για να:

1. Αυξήσουν την ισχύ και το μέγεθος των μυών τους.

2. Μπορούν να προπονούνται σκληρότερα και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, δηλαδή να αυξήσουν την αντοχή τους και να μειώσουν την προκαλούμενη κόπωση.
3. Αυξήσουν την επιθετικότητα και την ανταγωνιστικότητα τους.
4. Προκαλέσουν ήπιου βαθμού ευφορία.

Τα αναβολικά στεροειδή βοηθούν τον αθλητή να προπονείται σκληρότερα και να ανακάμπτει ταχύτερα με αποτέλεσμα την αυξανόμενη ενδυνάμωσή του. Αθλητές που προπονούνται σκληρά και κάνουν ταυτόχρονα λήψη αναβολικών στεροειδών, ίσως επωφεληθούν αν ακολουθούν ένα εντατικό πρόγραμμα προπόνησης σε συνδυασμό με μια διαίτα υψηλή σε πρωτεΐνη και ενέργεια. Η ανάπτυξη λοιπόν μυϊκής δύναμης εξαρτάται από την κατάλληλη διαίτα και το πρόγραμμα άσκησης.

Οι αθλητές που χρησιμοποιούν περισσότερο αναβολικά στεροειδή είναι, οι bodybuilders, οι «αναρριχώμενοι» (φιλόδοξοι) αθλητές και οι φανατικοί της διατήρησης της φόρμας τους. Τα αναβολικά στεροειδή όλο και περισσότερο λαμβάνονται από αυτούς που επιθυμούν μια πιο μυώδη σωματική ανάπτυξη για καθαρά αισθητικούς λόγους ή αυξημένη επιθετικότητα. Οι πλειονότητα αυτών των αθλητών ασχολούνται με προπόνηση με βάρη» (http://www.ifet.gr/doping/sub_4.htm).

«Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες που λαμβάνουν τα φάρμακα αυτά, παρουσιάζουν συνήθως αλλοιώσεις στο σώμα τους και παίρνουν αμινοξέα και άλλες ουσίες που διαταράσσουν το ισοζύγιο του αζώτου στον οργανισμό τους και εκθέτουν τον εαυτό τους σε ηπατικές και εγκεφαλικές διαταραχές, καθώς και σε διαταραχές του ασβεστίου. Τα αναβολικά προκαλούν υπερχολιστεριναιμία, που μπορεί να καταλήξει ως και σε έμφραγμα, ενώ τα διεγερτικά μπορούν να προκαλέσουν μέχρι και αρρυθμίες» (http://www.globalusers.com/globaluser_gr/main/chap4.htm, Μάνος, 2002).

«Παρά το γεγονός ότι τα αναβολικά προέρχονται από την ανδρική σεξουαλική ορμόνη, την τεστοστερόνη, εντούτοις έχουν τη δυνατότητα να καταστέλλουν την κανονική λειτουργία του ανδρικού αναπαραγωγικού συστήματος. Στις γυναίκες οι ουσίες αυτές προκαλούν την ανάπτυξη ανδρικών σεξουαλικών χαρακτηριστικών και άλλα σοβαρά προβλήματα» (http://oasigr.5.forumer.com/a/_post1288.html, 2006).

«Δυστυχώς παρατηρείται μια σημαντική αύξηση της χρήσης των αναβολικών από νέους και από έφηβους, λόγω του ότι πολλοί νέοι που πηγαίνουν στα γυμναστήρια, παίρνουν

τέτοιες ουσίες για να αποκτήσουν γρήγορα όγκο και να φαίνονται σωματώδεις. Έχει ειπωθεί ότι, το κίνητρο των σημερινών νέων, για να γυμναστούν είναι συνήθως υποσυνείδητα, λόγω των εικόνων των καλλίγραμμων αθλητών που προβάλλονται από τα Μ.Μ.Ε., του Διαδικτύου, τον κινηματογράφο, και τα περιοδικά» (http://www.globalusers.com/globaluser_gr/main/chap4.htm, Μάνος, 2002).

«Είναι αναγκαίο να γίνεται διαφώτιση και ενημέρωση του πληθυσμού και των ομάδων που κινδυνεύουν περισσότερο όπως είναι οι νέοι και οι αθλητές, για τους σοβαρούς κινδύνους και τις αλλοιώσεις που προκαλούν στο ανθρώπινο σώμα και στον ψυχισμό οι αναβολικές ουσίες. Βλέπουμε λοιπόν ότι η χορήγηση αναβολικών ουσιών εμπεριέχει πολλούς κινδύνους. Δεν είναι τυχαία που η χρήση τους έχει απαγορευτεί» (http://oasigr.5.forumer.com/a/_post1288.html, 2006).

5. Προτεινόμενα μέτρα για την αποτροπή της παραβατικότητας στον αθλητισμό

«Τα αυστηρά αστυνομικά μέτρα μπορούν να αποτρέψουν τα αιματηρά γεγονότα στα γήπεδα και θα πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα, ώστε να υπάρχει έλεγχος της συμπεριφοράς των οπαδών. Ωστόσο, τα αυστηρά αστυνομικά μέτρα δεν λύνουν και τα κοινωνικά προβλήματα των περιθωριοποιημένων ομάδων, ούτε αλλάζει τις κοινωνικές δομές, ώστε να περιορισθούν οι βαθιές κοινωνικές ανισότητες που προκαλούν κοινωνική ανομία και οξύνουν τις βίαιες συγκρούσεις που εκφράζονται σε διάφορους μαζικούς χώρους μέσα στην κοινωνία.

Τα ονομαστικά εισιτήρια με αριθμημένη θέση μέσα στο γήπεδο, η χρησιμοποίηση κάμερας για καταγραφή επεισοδίων, η διακοπή των παιχνιδιών εάν παρατηρηθούν επεισόδια και ο αποκλεισμός φιλάθλων και ομάδων που ευθύνονται για τις βίαιες συγκρούσεις, θα περιόριζαν σημαντικά τα έκτροπα και τις αιματοχυσίες.

Το σχολείο, η οικογένεια, το κράτος, το φιλικό και εργασιακό περιβάλλον θα πρέπει να γίνουν θερμοκήπια καλλιέργειας των αξιών που προκαλούν τον σεβασμό στην ανθρώπινη προσωπικότητα» (<http://users.otenet.gr/~snetwork/athl.htm>, Μοσχοβίτης).

«Για υγιή αθλητισμό χωρίς αναβολικά στεροειδή, απαιτείται αθλητική παιδεία και ήθος. Είναι πολύ σημαντικό να αναπτυχθεί συνεργασία ανάμεσα σε, Μη Κυβερνητική Οργάνωση και στις τοπικές κοινωνίες σε όλη την χώρα, με στόχο να επιτευχθούν οι στόχοι για υγιή αθλητισμό σε όλα τα επίπεδα, από τα Σχολικά Πρωταθλήματα και τα γήπεδα της γειτονιάς έως τις μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις.

Στον σχολικό αθλητισμό, έμφαση πρέπει να δοθεί, ώστε να δημιουργηθεί η νέα γενιά αθλητών χωρίς αναβολικά. Αυτό μπορεί να γίνει με τη συμβολή μιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης με:

1. Την προώθηση των ιδεών, των αξιών και των πρακτικών εκείνων που υποστηρίζουν ένα δίκαιο, ηθικό και χωρίς αναβολικά αθλητισμό.
2. Την προώθηση διαδικασιών για ανοιχτό δημόσιο διάλογο με όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, έτσι ώστε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά το θέμα της χρήσης των αναβολικών.
3. Τη πρόληψη και την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού σχετικά με τις αρχές και τις αξίες του καθαρού αθλητισμού και τις αρνητικές επιπτώσεις των αναβολικών στην υγεία των αθλητών.
4. Τη καθιέρωση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων στα Σχολεία.

Βασικοί άξονες δραστηριότητας της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, θα αποτελέσουν:

5. Η συνεργασία με αρμόδια κρατικά όργανα και ειδικότερα με τα Υπουργεία Πολιτισμού, Υγείας και Πρόνοιας και Παιδείας, τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, τα Πανεπιστήμια, τα ΤΕΦΑΑ, την Ε.Ο.Ε., τις Αθλητικές Ομοσπονδίες, τα Σωματεία και τους φορείς που υπάγονται σε αυτές, όπως επίσης και με Επιστημονικά και Ερευνητικά Κέντρα, και γενικότερα κάθε Οργάνωση, Σύλλογο, Ίδρυμα, Εταιρεία, που έχει ως στόχο την υπηρετήση του σκοπού της καταπολέμησης των αναβολικών.
6. Η διοργάνωση συνεδρίων, διαλέξεων, σεμιναρίων και ενημερωτικών εκδηλώσεων για την αθλούμενη νεολαία και όλους τους προαναφερόμενους φορείς, με θέμα τους κινδύνους που εγκυμονεί η χρήση απαγορευμένων φαρμακευτικών ουσιών.
7. Η στήριξη ατόμων που, ως αθλητές ή αθλήτριες, έχουν κάνει χρήση αναβολικών και έχουν υποστεί σοβαρή βλάβη στην υγεία τους, προκειμένου να δημιουργηθούν προϋποθέσεις ισότιμης συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

8. Η ανάληψη πάσης φύσεως πρωτοβουλιών για την πάταξη της μάστιγας των αναβολικών.
9. Η έκδοση ενημερωτικού έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού που θα απευθύνεται στο σύνολο του πληθυσμού ή στους άμεσα ενδιαφερόμενους.
10. Η συνεργασία με παρόμοιες ή παρεμφερείς Εταιρείες ημεδαπές ή αλλοδαπές με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την υποβολή προτάσεων αντιμετώπισης των προβλημάτων.
11. Η συμμετοχή σε ευρωπαϊκές και διεθνείς Ενώσεις αντίστοιχων Εταιρειών, ως μέλος.
12. Η ενημέρωση των πολιτών - με καμπάνιες στο έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο - για θέματα που έχουν να κάνουν όχι μόνο με τις απαγορευμένες φαρμακευτικές ουσίες αλλά και με τους επιστημονικά ενδεδειγμένους τρόπους άθλησης, διατροφής και διαβίωσης» (<http://www.e-hospital.gr/index.php?id=5847>, 2011).

Παρακάτω παραθέτουμε: «το περιεχόμενο από τις προτάσεις που κατέθεσαν οι Ομοσπονδίες με κοινό έγγραφο τους προς το ελληνικό πρωτάθλημα Α΄ Εθνικής, δηλαδή τη Σούπερ Λίγκα (Super League), με θέμα "Αντιμετώπιση φαινομένων βίας σε ποδοσφαιρικούς αγώνες Super League" στις 27 Μαρτίου 2009:

Προτεινόμενα μέτρα

α. Οργανωτικά θέματα

1. Θεσμοθέτηση Αθλητικού Αστυνομικού Συνδέσμου για κάθε ΠΑΕ που συμμετέχει στο πρωτάθλημα της Σούπερ Λίγκα (Super League), ο οποίος θα αποτελεί τον κρίκο μεταξύ του αθλητικού σωματείου και της ελληνικής αστυνομίας.
2. Θεσμοθέτηση σε κάθε έδρα Αστυνομικής Διεύθυνσης ειδικής μονάδας από ολιγομελή αριθμό Αστυνομικών που θα ασχολούνται αποκλειστικά με το φαινόμενο της βίας και το επιχειρησιακό κομμάτι των αγώνων, έχοντας και την πλήρη ευθύνη για την επιχείρηση.
3. Θεσμοθέτηση αποκλειστικού Αθλητικού Εισαγγελέα στις Εισαγγελίες Πλημμελειοδικών Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης. Γρήγορες δίκες - αυστηρές ποινές. Έκδοση ενταλμάτων σύλληψης εντός 48 ωρών βάση αποδείξεων από φωτογραφίες και βίντεο.
4. Θεσμοθέτηση διάταξης για την επιβολή κυρώσεων αποβολής ή απαγόρευσης εισόδου στα γήπεδα και μη χορήγηση ηλεκτρονικού εισιτηρίου σε φιλάθλους που έχουν

καταδικαστεί ή κρίνονται ύποπτα από την ΠΑΕ διάπραξης αδικημάτων σχετιζόμενα με την βία εντός ή εκτός των γηπέδων. Επιβολή αυστηρών κυρώσεων στην ΠΑΕ που το παραβιάζει.

5. Καθιέρωση διαδικασίας για την προετοιμασία των αγώνων (συνάντηση για τα μέτρα τάξης μίας εβδομάδα πριν τον αγώνα στο γήπεδο - και όχι στα γραφεία της αστυνομίας - συνάντηση την ημέρα του αγώνα στο γήπεδο με παρουσία όλων των εμπλεκόμενων μερών).
6. Κατάργηση των οπαδικών συνδέσμων και αντικατάστασή τους από τις «Λέσχες Φίλων» με την ταυτόχρονη θέσπιση ταυτότητας φιλάθλων οπαδών, μέχρι τη λειτουργία δε των Λεσχών, να απαγορεύεται η διάθεση ομαδικών εισιτηρίων στους συνδέσμους όπως ορίζει διάταξη του σχετικού νόμου.
7. Σύσταση γραφείου πληροφοριών ποδοσφαίρου και για την Σούπερ Λίγκα (Super League), στο οποίο θα περιέρχονται όλες οι πληροφορίες όσων συλλαμβάνονται, παραπέμπονται και δικάζονται για έκτροπα στους Αθλητικούς Χώρους. Σε κάθε περίπτωση η εφαρμογή προεγκληματικής αστυνόμευσης, μπορεί να φανεί πολύ αποτελεσματική ιδίως όσο αφορά στην αναγνώριση ταραχοποιών, μετά την τέλεση επεισοδίων.

β. Προληπτικά μέτρα

Από τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα για την αντιμετώπιση της αθλητικής βίας, μακροπρόθεσμα μεν αλλά με βέβαιη αποδοτικότητα αποτελεί η προληπτική πολιτική. Προς αυτή τη κατεύθυνση προτείνονται:

1. Εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών για τη βία με τη υποχρεωτική συμμετοχή και την ενεργοποίηση προς τούτο των Μ.Μ.Ε..
2. Καθιέρωση μαθήματος αθλητικής συμπεριφοράς στις τελευταίες τάξεις τους δημοτικού και στις τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την συμμετοχή παραγόντων και αθλητών που έχουν καταξιωθεί ως πρότυπα μίμησης από το κοινωνικό σύνολο και ιδιαίτερα την νεολαία. Φυσικά το μάθημα αυτό θα πρέπει να έχει περιεχόμενο που θα έχει τη δύναμη να γίνει κτήμα - συνείδηση των μαθητών και όχι μια ευκαιρία απόδρασης από το φορτωμένο σχολικό πρόγραμμα.
3. Απονομή ηθικών, αλλά και ουσιαστικών οικονομικών επιβραβεύσεων σε πρόσωπα, ομάδες και θεσμικούς φορείς για την επίδειξη πρότυπης αθλητικής συμπεριφοράς, αλλά και ενεργούς συμμετοχής στην αντιμετώπιση της αθλητικής βίας.

γ. Γηπεδικά μέτρα

1. Με πρωτοβουλία του Υπεύθυνου Ασφαλείας της Σούπερ Λίγκα (Super League), σε συνεργασία με τον Αθλητικό Αστυνομικό Σύνδεσμο της ομάδας και την ειδική μονάδα της Αστυνομίας, καταρτισμός σχεδίου ασφαλείας για το κάθε γήπεδο ξεχωριστά, καθώς πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι κάθε γήπεδο έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες, που να επιτρέπει τον πλήρη έλεγχο της συμπεριφοράς των φιλάθλων και την άμεση πρόσβαση των δυνάμεων ασφαλείας, με συγκεκριμένες ροές «πελατών - φιλάθλων», ζώνες προέλεγχου και ελέγχου, ζώνες διαπίστευσης, καθορισμό των σημείων εντός και εκτός του γηπέδου που απαιτείται προσωπικό ασφαλείας, χώρων, σχέδια εκκένωσης, σχέδια εκτόνωσης κρίσης, σχέδια ελέγχου πλήθους κ.α. Περίφραξη της θύρας των φιλοξενουμένων φιλάθλων και τοποθέτηση plexiglass (διάφανο πλαστικό υλικό) μπροστά από τους οργανωμένους φιλάθλους της γηπεδούχου.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι το γήπεδο δεν πληροί τους γενικούς όρους ασφαλείας, οι αγώνες θα γίνονται χωρίς διάθεση εισιτηρίων σε φιλοξενούμενες ομάδες και σε περίπτωση επεισοδίων κλεισμένων των θυρών.

2. Λειτουργία σε όλα τα γήπεδα κέντρου διαχείρισης ασφαλείας πλήθους, όπου μέσω των ηλεκτρονικών τοποθετούμενων εσωτερικά και εξωτερικά του γηπέδου καμερών ασφαλείας θα καταγράφονται οι κινήσεις των φιλάθλων. Θα επιχειρεί την πρόληψη επικίνδυνων καταστάσεων, θα δρομολογεί την σύλληψη των ταραξιών ακόμα και μετά την αναμέτρηση και θα κατευθύνει τις Αστυνομικές Δυνάμεις και το προσωπικό Ασφαλείας των ΠΑΕ. Παράλληλα θα μεταδίδει όταν το κρίνει απαραίτητο εικόνες του κυκλώματος παρακολούθησης στα matrix (όπου υπάρχουν), καθώς και βιντεοσκοπημένων εικόνων από επεισόδια φιλάθλων με την παράλληλη προβολή μηνυμάτων κατά της βίας.
3. Η κάθε διοίκηση της ΠΑΕ είναι υποχρεωμένη να έχει ειδικά εξουσιοδοτημένα και εγκεκριμένα άτομα (μια εβδομάδα νωρίτερα πριν την τέλεση του αγώνα), από τον Υπεύθυνο Ασφαλείας της Super League και της Εδικής Μονάδας της Αστυνομίας που θα έχουν εμφανή διακριτικά για να γίνεται ο προέλεγχος και ο έλεγχος εισερχομένων στο γήπεδο, απαγορεύοντας την είσοδο αντικειμένων που απαγορεύονται και θα ελέγχουν τα πανό που αναρτούν οι φίλαθλοι, ώστε το περιεχόμενό τους να μην είναι υβριστικό, φυλετικό ή προσβλητικό για άτομα ή ομάδες ατόμων ή αντεθνικού περιεχομένου.

δ. Διαχείριση φιλάθλων

1. Καθιέρωση του ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης ονομαστικού εισιτηρίου. Κάθε θεατής, Φιλάθλος ή οι διαπιστευμένοι - προσκεκλημένοι των ΠΑΕ (χορηγοί, V.I.P., αθλητές της ομάδας, συγγενείς των αθλητών, πολιτικοί κ.λπ.) πρέπει να διαθέτουν εισιτήριο με αριθμημένη θέση και θα πρέπει να καθίσουν στην θέση που ορίζει το εισιτήριο του αγώνα εκτός αν υπάρχει άλλη υπόδειξη από τον διαχειριστή (steward).
2. Ορισμός υπεύθυνου επικοινωνίας από τον κάθε αναγνωρισμένο σύνδεσμο προκειμένου να έρχεται σε συνεργασία με τον υπεύθυνο ασφαλείας της ΠΑΕ, με τον οποίο θα έχει συνεχή επικοινωνία, για την ανταλλαγή πληροφοριών, εκτίμηση καταστάσεων πριν από κάθε αγώνα, οργάνωση, μετακίνηση φιλάθλων κλπ.
3. Ορισμός υπεύθυνων στελεχών κάθε ΠΑΕ για τη συνοδεία των φιλάθλων της ομάδας τους για τις εκτός έδρας μετακινήσεις προκειμένου να συντονίζουν, να ελέγχουν και να επιτηρούν τους φιλάθλους τους και να συνεργάζονται με τις αστυνομικές αρχές με στόχο την ασφαλή μετακίνηση και την αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών.
4. Απαγόρευση εισόδου σε άτομα που έχουν δημιουργήσει προβλήματα ή παραβιάζουν τους κανονισμούς ασφαλείας ή κρίνονται ύποπτα διάπραξης αδικημάτων σχετιζόμενων με την βία (από την λίστα των ΠΑΕ) ή αρνούνται την σωματική έρευνα από το προσωπικό του σταδίου και των ατόμων που βρίσκονται υπό την επίρεια ουσιών ή αλκοόλ. Αν κατά το χρονικό διάστημα αυτό και πριν το πέρας της αποβολής του ο συγκεκριμένος θεατής επιχειρήσει να παρακολουθήσει κάποιον αγώνα, το διάστημα θα ανανεώνεται και θα διπλασιάζεται.
5. Προληπτική παρακολούθηση με βιντεοσκόπηση και έλεγχο των φιλάθλων που μετακινούνται από πόλη σε πόλη.
6. Η αταλάντευτη και αδιαπραγμάτευτη στάση όλων των θεσμικών φορέων του αθλητισμού (Ε.Π.Α.Ε., Ε.Π.Ο., Π.Σ.Α.Τ., Κ.Ε.Δ., Ε.Ο.Ε., Ε.Σ.Α.Κ.Ε.) απορριπτόμενης κάθε επίδειξης επιείκειας ή ανοχής από την Ελληνική Αστυνομία με την ακαριαία επέμβαση και άμεση σύλληψη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού από τους βιοπραγούντες φιλάθλους αφού έχει αποδειχθεί ανεπαρκής η μέθοδος της σύλληψης δύο - τριών ατόμων μετά το τέλος των επεισοδίων, με την απόλυτη ταυτόχρονα εφαρμογή των προβλεπομένων νομικών κυρώσεων σε βάρος των φυσικών και ηθικών αυτουργών προσώπων ή ομάδων της αθλητικής εγκληματικότητας από την ποινική και αθλητική δικαιοσύνη, θα συμβάλλει αποφασιστικά στον μετριασμό και στην εξάλειψη στη συνέχεια του φαινομένου του χουλιγκανισμού από τους

αθλητικούς χώρους» (<http://www.poaxia.gr>, <http://www.policenet.gr/portal/arthradimosieymata/2009/anakoinose-poakhia-27-3-2009-antimetopise-phainomenon-bias-stous-athletikous-khorous.html>).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η περίπτωση των δικτυακών τύπων **των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών - Έρευνα**

I) Η περίπτωση των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών

1. Ερωτήματα διερεύνησης των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών

Τα ερωτήματα με τα οποία διερευνήσαμε τους δικτυακούς τόπους των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών είναι τα εξής:

1. Η ονομασία της ιστοσελίδας του συνδέσμου οργανωμένων οπαδών.
2. Γενικότερα στοιχεία για την ταυτότητα του δικτυακού τόπου δηλαδή, χρόνια λειτουργίας, σκοπός και φιλοσοφία.
3. Σε ποια αθλητική ομάδα φαινομενικά ανήκει; Γενικά σε ποιόν ανήκει: σε σύνδεσμο ή σε κάποια άλλη μεμονωμένη ομάδα;
4. Ποια είναι η κυρίαρχη εικόνα των δικτυακών αυτών τόπων (χρώματα κ.λπ.);
5. Ποια είναι η θεματολογία της; Δηλαδή τι περιέχει ως θεματικές ενότητες και περιγράφει: μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, εφημερίδα, ενημερωτικό δελτίο, ιστορία του site, συζητήσεις κ.λπ.
6. Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της.
7. Υπάρχουν στοιχεία λεκτικής (δηλαδή με λέξεις) και μη λεκτικής βίας;
8. Υπάρχουν βιντεάκια με βία μεταξύ οπαδών δηλαδή συμπλοκές;
9. Υπάρχουν υβριστικά μηνύματα;
10. Υπάρχουν σκληρές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες ή φωτογραφίες;
11. Υπάρχουν στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών;
12. Υπάρχουν στοιχεία για προσυννενομημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών;
13. Υπάρχουν κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται;
14. Στοιχεία επισκεψιμότητας της ιστοσελίδας.

2. Έρευνα

Παρακάτω απεικονίζουμε σε έντεκα πίνακες, την Έρευνά, που κάναμε σε τριάντα δύο δικτυακούς τόπους συνδέσμων οργανωμένων οπαδών.

Πίνακας 1

1	Όνομασία σελίδας - blog	libertadaek.blogspot.com	wwwmadboys13.blogspot.com	www.panaitolikos6.gr
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	Α.Ε.Κ. Αθλητική Ένωση Κωνσταντινούπο- λεως	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ	ΠΑΝΑΙΤΩΛΙΚΟΣ Γ.Φ.Σ.
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Κίτρινο - μαύρο Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Πράσινο - λευκό Έμβλημα: Τριφύλλι	Κίτρινο - μπλε
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, εφημερίδες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, συνομιλίες, συζητήσεις, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία, πρόγραμμα

				αγώνων
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Ναι	Όχι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι	Όχι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Ναι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Ναι	Ναι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Ναι	Ναι	Όχι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα	Ναι	Ναι	Όχι

	επισκέπτονται			
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	-	-

Πίνακας 2

1	Όνομασία σελίδας - blog	www.greenrebels 13.com	pao-is-my-life.com	fanatics7group.wee bly.com
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Χρονιά λειτουργίας ιστοσελίδας: 20/05/2005, Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Χρονιά λειτουργίας ιστοσελίδας: 21/09/2007, Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: υπεράσπιση της ερυθρόλευκης ιδέας, ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪ- ΚΟ	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Πράσινο - λευκό Έμβλημα: Τριφύλλι	Πράσινο - λευκό Έμβλημα: Τριφύλλι	Κόκκινο - λευκό
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, συζητήσεις, ενημερωτικό	Μηνύματα, εικόνες

			δελτίο	
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, συνθήματα, αποτελέσματα αγώνων, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, συνθήματα, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, ιστορία της ομάδας
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Όχι	Ναι	Ναι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι	Ναι
10	Σκληρές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Όχι	Ναι	Ναι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Όχι	Όχι	Όχι

13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Όχι	Ναι	Ναι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	434511	173256	-

Πίνακας 3

1	Ονομασία σελίδας - blog	original21.com	www.vourligans.com	www.arismembers.gr
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	A.E.K. Αθλητική Ένωση Κωνσταντινουπόλεως	A.O. ΚΕΡΚΥΡΑ	ΑΡΗ
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Κίτρινο - μαύρο Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Μπλε - γρανά Έμβλημα: η «απήδαυλος ναύς»	Κίτρινο - μαύρο
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο,	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο,	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο,

		εφημερίδες, ενημερωτικό δελτίο	ενημερωτικό δελτίο	ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, βαθμολογία, πρόγραμμα και αποτελέσματα αγώνων, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, ιστορία της ομάδας
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Ναι	Όχι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι	Όχι
10	Σκληρές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Ναι	Ναι	Ναι

13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Όχι	Όχι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	-	-

Πίνακας 4

1	Ονομασία σελίδας - blog	wn.com/Tigers_club_Asteras_Tripolis_ultras	clubs.pathfinder.gr/s_f_PAOK_GR	www.aiolikos-fans.gr
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΑΣΤΕΡΑΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών	ΑΙΟΛΙΚΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Κίτρινο - μπλε	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Μπλε - λευκό
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συζητήσεις, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, συζητήσεις, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, συνθήματα, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, ιστορία της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Όχι	Ναι	Όχι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Όχι	Ναι	Όχι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Όχι	Ναι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των	Όχι	Όχι	Όχι

	επισκεπτών			
12	Στοιχεία για προσυνηνομημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Όχι	Ναι	Όχι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Όχι	Ναι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	66397	-

Πίνακας 5

1	Ονομασία σελίδας - blog	xanthi13.blogspot.com	levadeiakosgate1.blogspot.com	www.xanthifans.gr
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Χρονιά λειτουργίας ιστοσελίδας: 19/12/2002, Σκοπός: ενημέρωση οπαδών

3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ	ΛΕΒΑΔΕΙΑΚΟ	Α.Ο. SKODA ΞΑΝΘΗ Αθλητικός Όμιλος Ξάνθης
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Πράσινο - λευκό Έμβλημα: Τριφύλλι	Πράσινο - λευκό	Κόκκινο - λευκό
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συζητήσεις, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο, ιστορία του site
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Ναι	Όχι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι	Όχι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Ναι	Όχι

11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Ναι	Ναι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Όχι	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Ναι	Ναι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	30879	-

Πίνακας 6

1	Όνομασία σελίδας - blog	melanoleykoi.blogspot.com/2011/10/blog-post_30.html	www.paok-stuttgart.de	www.bluevayeros.gr
---	-------------------------	---	-----------------------	--------------------

2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	Σ.Φ.Π. ΠΙΕΡΙΚΟΣ / ΑΡ-ΧΕΛΑΟΣ	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών	ΠΑΣ ΓΙΑΝΝΕΝΑ
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Μαύρο - λευκό	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Μπλε - λευκό
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, εφημερίδες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, ιστορία της ομάδας
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Όχι	Ναι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Όχι	Όχι	Ναι

10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Ναι	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Ναι	Όχι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	73185	-	-

Πίνακας 7

1	Όνομασία σελίδας - blog	www.snakes4.com	www.ofiathensclub.com	www.paokfans.gr
---	-------------------------	-----------------	-----------------------	-----------------

2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΟΦΗ Όμιλος Φιλάθλων Ηρακλείου	ΟΦΗ Όμιλος Φιλάθλων Ηρακλείου	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Λευκό - μαύρο	Λευκό - μαύρο	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο	Εικόνες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, ιστορία της ομάδας	Τα νέα της ομάδας, πρόγραμμα αγώνων, βαθμολογία	Τα νέα της ομάδας, πρόγραμμα αγώνων
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Ναι	Ναι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι	Ναι

10	Σκιχές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι	Ναι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Ναι	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Ναι	Όχι	Ναι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	-	224319

Πίνακας 8

1	Όνομασία	www.paokworld.	www.emperor.gr	www.gate13.gr
---	----------	----------------	----------------	---------------

	σελίδας - blog	com		
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονίκειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπολιτών	ΑΡΗ	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Μαύρο - κίτρινο	Πράσινο - λευκό Έμβλημα: Τριφύλλι
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, ενημερωτικό δελτίο, συζητήσεις, συνομιλίες	Μηνύματα, εικόνες, ενημερωτικό δελτίο, βίντεο, συνομιλίες
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, πρόγραμμα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία, συνθήματα	Τα νέα της ομάδας, πρόγραμμα αγώνων, συνθήματα
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Όχι	Ναι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι

9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Όχι	Ναι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι	Ναι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για προσυννενοημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Όχι	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Ναι	Όχι	Ναι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	-	-

Πίνακας 9

1	Ονομασία σελίδας - blog	www.gate3.gr	www.paokmania. gr	redantifa7.blogspot.c om
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΠΑΟΚ	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Κίτρινο - μαύρο	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Κόκκινο - λευκό
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο, συνομιλίες	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, εφημερίδες, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, ιστορία της ομάδας πρόγραμμα αγώνων, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία	Τα νέα της ομάδας
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής	Ναι	Όχι	Ναι

	βίας			
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Όχι	Όχι	Ναι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότη- τας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι	Ναι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Ναι
12	Στοιχεία για προσυννενομημέ- -να ραντεβού μεταξύ οπαδών	Όχι	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότη- τας) για όσους τα	Όχι	Όχι	Ναι

	επισκέπτονται			
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας		1980	-

Πίνακας 10

1	Ονομασία σελίδας - blog	pitbull-boys.gr	clubs.pathfinder.gr/ paok4	ofiagiavarvaraclub.bl ogspot.com
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Χρονιά λειτουργίας ιστοσελίδας: 12/07/2001, Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	Α.Ο. ΚΑΒΑΛΑΣ	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονί- κειος Αθλητικός Όμιλος Κωνσταντινουπο- λιτών	ΟΦΗ Όμιλος Φιλάθλων Ηρακλείου
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Μπλε - λευκό	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός	Λευκό - μαύρο

5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο, ιστορία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, συνθήματα, αποτελέσματα αγώνων	Τα νέα της ομάδας, πρόγραμμα και αποτελέσματα αγώνων, βαθμολογία, ιστορία της ομάδας,
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Όχι	Ναι	Όχι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Όχι	Ναι	Ναι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Όχι	Όχι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών	Όχι	Όχι	Όχι
12	Στοιχεία για	Όχι	Όχι	Ναι

	προσυννενη- μένα ραντεβού μεταξύ οπαδών			
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότη- τας) για όσους τα επισκέπτονται	Όχι	Όχι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότη- τας	-	41648	-

Πίνακας 11

1	Ονομασία σελίδας - blog	rossoneri- fc.blogspot.com	www.fcpaok.gr
2	Στοιχεία για την ταυτότητα και το σκοπό της ιστοσελίδας	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών	Σκοπός: ενημέρωση οπαδών
3	Αθλητική ομάδα στην οποία ανήκει η ιστοσελίδα	ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ	ΠΑΟΚ Πανθεσσαλονί- κειος Αθλητικός Όμιλος

			Κωνσταντινου-πολιτών
4	Η κυρίαρχη εικόνα της ιστοσελίδας (χρώματα)	Κόκκινο - μαύρο Έμβλημα: Ο θεός της μουσικής, ο Απόλλωνας	Μαύρο - λευκό Έμβλημα: Δικέφαλος Αετός
5	Η θεματολογία της ιστοσελίδας	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, ενημερωτικό δελτίο	Μηνύματα, εικόνες, βίντεο, συνομιλίες, εφημερίδες, ενημερωτικό δελτίο
6	Τα θέματα με τα οποία η ιστοσελίδα ενημερώνει τους επισκέπτες της	Τα νέα της ομάδας, ιστορία της ομάδας	Ιστορία της ομάδας, πρόγραμμα αγώνων, βαθμολογία
7	Στοιχεία λεκτικής και μη λεκτικής βίας	Ναι	Ναι
8	Βίντεο με βία μεταξύ οπαδών (συμπλοκές)	Όχι	Όχι
9	Υβριστικά μηνύματα	Ναι	Ναι
10	Σκηνές βίας και επιθετικότητας σε εικόνες - φωτογραφίες	Ναι	Όχι
11	Στοιχεία αναπαραγωγής της βίας που	Όχι	Όχι

	προβάλλεται και ενδείξεις συμφωνίας των επισκεπτών		
12	Στοιχεία για προσυνηνομημένα ραντεβού μεταξύ οπαδών	Ναι	Ναι
13	Κρυφά μηνύματα που προβάλλονται (με αξίες βίας και επιθετικότητας) για όσους τα επισκέπτονται	Ναι	Όχι
14	Στοιχεία επισκεψιμότητας	-	-

3. Συμπέρασμα της έρευνας

Ερευνήσαμε τριάντα δύο δικτυακούς τόπους συνδέσμων οργανωμένων οπαδών και από την έρευνά μας αυτή, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει παραβατική συμπεριφορά στους δικτυακούς τόπους των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών, είτε αυτή προέρχεται από τους δημιουργούς και διαχειριστές αυτών των ιστοσελίδων, είτε από τους οπαδούς τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην Πτυχιακή μας Εργασία ασχοληθήκαμε με το Διαδίκτυο, το οποίο το χρησιμοποιούμε για να αντλήσουμε πληροφορίες, για να επικοινωνήσουμε με άλλους ανθρώπους που είναι κι αυτοί χρήστες του και για να παίξουμε μια σειρά από παιχνίδια με πολλούς αντιπάλους ταυτόχρονα που μπορεί να βρίσκονται διασκορπισμένοι σε διάφορα μέρη της γης. Αναλυτικότερα, δώσαμε μερικούς ορισμούς για το Διαδίκτυο, αναφερθήκαμε στην ιστορία του Διαδικτύου και στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Διαδικτύου.

Επίσης, ασχοληθήκαμε με τις όψεις παραβατικότητας του Διαδικτύου, ως γνωστόν, υπάρχει παραβατικότητα στο Διαδίκτυο, και τις όψεις παραβατικότητας του Διαδικτύου τις χαρακτηρίζουμε ως ψηφιακά εγκλήματα ή αλλιώς ως ψηφιακή εγκληματικότητα. Επομένως, ως ψηφιακό έγκλημα (digital crime), θα μπορούσε να θεωρηθεί κάθε παράνομη πράξη για τη διάπραξη, αλλά και για την αντιμετώπιση της οποίας θεωρείται απαραίτητη η γνώση της ψηφιακής τεχνολογίας. Ακόμη, μελετήσαμε τις κατηγορίες ψηφιακών εγκλημάτων, τους ψηφιακούς εγκληματίες και την αντιμετώπιση των ψηφιακών εγκλημάτων.

Επίσης, στην Εργασία μας, αναφερθήκαμε στη σχέση μεταξύ αθλητισμού και παραβατικότητας και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι και στον αθλητισμό υπάρχει παραβατικότητα, η οποία παρατηρείται με διάφορους τρόπους, άλλες φορές με τη βία και την επιθετικότητα στα γήπεδα ή σε χώρους που πραγματοποιείται αθλητισμός και άλλες φορές με τη φαρμακοδιέγερση και άλλες με τις υπηρεσίες στοιχημάτων σε «απευθείας σύνδεση» που σχετίζονται με τον αθλητισμό.

Γι' αυτό το λόγο, αναφέραμε προτεινόμενα μέτρα για την αποτροπή της παραβατικότητας στον αθλητισμό. Επιπλέον, ασχοληθήκαμε με την έννοια του αθλητισμού, την ιστορία του αθλητισμού και με το ρόλο του αθλητισμού στο Διαδίκτυο.

Στη συνέχεια της Πτυχιακής μας Εργασίας, ερευνήσαμε την περίπτωση των δικτυακών τόπων των συνδέσμων οργανωμένων οπαδών. Βρήκαμε στο Διαδίκτυο, δικτυακούς τόπους συνδέσμων οργανωμένων οπαδών και τους μελετήσαμε. Καταγράψαμε όλα τα στοιχεία που βρήκαμε και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι και σε αυτούς τους δικτυακούς τόπους υπάρχει παραβατικότητα.

Επομένως, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι έννοιες Διαδίκτυο, παραβατικότητα και αθλητισμός συνδέονται μεταξύ τους, και μέχρι κάποιο βαθμό μπορεί να βοηθήσει η μία την άλλη, δηλαδή, στο Διαδίκτυο υπάρχει παραβατικότητα, παραβατικότητα υπάρχει και στον αθλητισμό και ο αθλητισμός προβάλλεται και από το Διαδίκτυο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αστρινάκης Α. - Στυλιανούδη Α., *Χέβν Μέταλ, Ροκαμπίλι, Φανατικοί οπαδοί - Νεανικοί πολιτισμοί και υποπολιτισμοί στη Δυτική Αττικής*, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 1996.

Αυγερινός Θ., *Κοινωνιολογία της Φυσικής αγωγής και του αθλητισμού*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 1987.

Ζέρβας Ι., *Ψυχολογία φυσικής αγωγής και αθλητισμού*, Αθήνα, Έκδοση Ι. Ζέρβα, 1993.

Ιωαννίδης Κ., *Θεωρητικές προσεγγίσεις στην ερμηνεία του φαινομένου «Βία στα γήπεδα», Ευρωπαϊκό Συνέδριο για την αντιμετώπιση της βίας στα γήπεδα*, Αθήνα, Υπουργείο Αθλητισμού - Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, 17-19 Φεβρουαρίου 1989.

Ιωαννίδης Κ., *Το φαινόμενο της βίας στα γήπεδα, ερμηνευτικές και νομοθετικές προσεγγίσεις, σε Ν. Κουράκη, Αντεγκληματική πολιτική ΙΙΙ, Ποινικά*, Αθήνα, 2003.

Κουράκης Ν., *Εγκληματολογικοί ορίζοντες Α' - Θεωρία και πρακτική της ποινικής καταστολής*, Αθήνα - Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1991.

Μαγγανά Α., *Για την σχετική με την αντιμετώπιση του χουλιγκανισμού ελληνική νομοθεσία: Περί χουλιγκανισμού, Ποινικό Δίκαιο*, 1998.

Μαλαγάρη Σ., *Πάντειον Πανεπιστήμιο - Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστήμων - Τμήμα Δικαίου, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, «Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση», Κατεύθυνση: «Ποινικό δίκαιο και θεωρία του δικαίου», Διπλωματική Εργασία, θέμα: «Αιτία, συνθήκες και παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη παραβατικής συμπεριφοράς», Τριμελής Επιτροπή: Στράγγας Ι. - καθηγητής, Χάνος Α. - Επίκουρος καθηγητής (επιβλέπων), Παπαχαλαράμπος Χ. - Δ.Ν. Δικηγόρος*, Αθήνα, 2008-2009.

Μιχάλης Η. - Τζιβανάκη Α., *Η συμβολή της πληροφορικής στην Οργάνωση και Διοίκηση του αθλητισμού, στους: Γαργαλιάνος Δ. - Αυθίνος Γ., Διεπιστημονική Προσέγγιση, 201-214, University studio Press, Εκδόσεις Αθλητικό Μάνατζμεντ*, 2001.

Μπόμης Α., *Το ΑΛΜΑΝΑΚ του ελληνικού και ξένου ποδοσφαίρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Πελεκάνος, 2000.

Παπανικολάου Κ., *Πάντειον Πανεπιστήμιο - Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστήμων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών - «Γενικό Τμήμα Δικαίου» - Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, Κατεύθυνση: «Ποινικό δίκαιο και θεωρία δικαίου», θέμα: Το ηλεκτρονικό έγκλημα και η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, Καθηγητές: Αντώνιος Χάνος, Αναστάσιος Μαρίνος, Βασίλειος Αραβαντινός, Αθήνα, 2006.*

Σουρής Α., Πατσός Δ. & Γρηγοριάδης Ν., *Ασφάλεια της πληροφορίας στους υπολογιστές, στο Internet, στην καθημερινή μας ζωή*, Αθήνα, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, 2004.

Τσουραμάνης Χ., *Ψηφιακή εγκληματικότητα - Η (αν)ασφαλής όψη του Διαδικτύου*, Αθήνα, Εκδόσεις Βασ. Ν. Κατσαρού, 2005.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Barret D.J., *Digital Crime - Policing the Cybernation*, London, Kogan Page, 1997.

Brunelli M. - Semprini M., *The Internet and Professional Football: an European Perspective*, *European Journal for Sport Management - Special Issue*, 7, 120-148, 2000.

Delpy L. - Bosetti H.A., *Sport Management via the World Wide Web*, *Sport Marketing Quarterly*, 7, 21-27, 1998.

Duncan M. - Campbell R.M.Jr., *Internet Users: How to reach them and how to integrate Internet into the marketing strategy of sport businesses*, *Sport Marketing Quarterly*, 8, 35 - 41, 1999.

Gelatly A., *Sporting life: Off the rails and on the net. In Turner, P. "Television and Internet Convergence: Implications for Sport Broadcasting"*, *Sport Marketing Quarterly*, 8, 43 - 49, 1998, 1999.

Harverson P. - Garrahan M., *Entrepreneurs Eager to put Sport firmly on the Net*, *Financial Times*, 2000.

Kovacich G.L. - Boni W.C., *High-Technology Crime - Investigator's Handbook*, Boston, Butterworth - Heinemann, 2000.

Pipkin L.D., *Halting the Hacker: A Practical Guide to Computer Security*, New Jersey, Prentice Hall, 1997, 2003.

Quarantiello E.L., *Cyber Crime: How to Protect Yourself from Computer Criminals*, New York, Limelight, 1997.

Wolfgang M.E. - Ferracuti F., *Η υποκοουλτούρα της βίας, (μετάφραση: Φωτεινή Μηλιώνη)*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 1995.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF>", Κατηγορίες: Πολιτισμός / Διαδίκτυο / Επιστήμη υπολογιστών.

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>", Κατηγορίες: Αθλητισμός / Πολιτισμός.

<http://www2.uth.gr/main/help/help-desk/internet/internet2.html>, Εγχειρίδιο του Κέντρου Δικτύου - Π.Θ., Δεκέμβριος, 1997.

<http://www.eeei.gr/interbiz/articles/onlinedu.htm>, Internet και Εκπαίδευση, Επιτήδειος Γ., Copyright 1998, 1999, 2000.

http://www.goonline.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=1

<http://users.otenet.gr/~snetwork/athl.htm>, Αθλητισμός και Βία, Μοσχοβίτης Ι. Ευστάθιος.

<http://www.tovima.gr/editors/editor/?edid=209>, άρθρο: Όψεις της βίας των γηπέδων, Βαγενάς Ν., 27/02/2011.

<http://www.cad.gu.edu.au/cjasm/brown.htm>, An Examination of the Content of Official Major League Baseball Team Sites on the World Wide Web., Brown, T. M., the Cyber-Journal of Sport Marketing, 2, 1998.

<http://www.cyberatlas.internet.com>, CyberAtlas, 2003.

<http://www.intelliquest.com/press/archive/release72.asp>, Intelliquest Worldwide Internet, 2000.

<http://www.fiba.com/general/fiba/structure/content.asp?lang=EN&topic=History>, FIBA history, 2003.

<http://www.sirc.org./public/football-violence.html>, Football violence in Europe, Carnibella G., Fox A, Fox K., J., Marsh J. and Marsh P., A report to the Amsterdam Group, W.I.R.C., 1996.

http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/educ/123428.pdf, Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (Πρόεδρος κ. Geza SZÍCS - Υφυπουργός Πολιτισμού, κ. Miklos SOLTESZ - Υφυπουργός Κοινωνικών και Οικογενειακών Υποθέσεων και Θεμάτων Νεολαίας, κα Rozsa HOFFMANN - Υφυπουργός Παιδείας, κ. Attila CZENE - Υφυπουργός Αθλητισμού), Ανακοινωθέν τύπου - 3090ή σύνοδος του Συμβουλίου, «Παιδεία, Νεολαία, Πολιτισμός και Αθλητισμός», Βρυξέλλες, 19-20 Μαΐου 2011.

<http://aspida.pblogs.gr/2007/11/athlhtismos.html>, Αθλητισμός, συνέντευξη: Πρόεδρος φίλων λέσχης Γιουβέντους, 2007.

<http://freebets.gr/money.html>

http://oasigr.5.forumer.com/a/_post1288.html, Εισαγωγή στα αναβολικά..., 2006.

http://www.globalusers.com/globaluser_gr/main/chap4.htm, Οι επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης, Μάνος Δ., 2002.

http://www.ifet.gr/doping/sub_4.htm, Αθλητισμός και Φάρμακα.

<http://www.infobero.com/forum/f8/opap-15337/index2.html>, άρθρο: Στροφή στο παράνομο ποδοσφαιρικό στοίχημα, Μητριανού Β. - Ριζιάκου Γ., Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 26/12/2004 και άρθρο: Ο ηλεκτρονικός τζόγος κατακλύζει το Διαδίκτυο, 13/02/2005.

<http://www.e-hospital.gr/index.php?id=5847>, Αθλητισμός χωρίς αναβολικά, 2011.

<http://www.poaxia.gr>, <http://www.policenet.gr/portal/arthra-dimosieymata/2009/anakoinoise-roakhia-27-3-2009-antimetopise-phainomenon-bias-stous-athletikous-khorous.html>, ανακοίνωση Π.Ο.ΑΧΙ.Α, προτάσεις που κατέθεσαν οι Ομοσπονδίες με κοινό έγγραφο τους προς το ελληνικό πρωτάθλημα Α΄ Εθνικής, δηλαδή τη Σούπερ Λίγκα (Super League), με θέμα "Αντιμετώπιση φαινομένων βίας σε ποδοσφαιρικούς αγώνες Super League", 27/03/2009.

<http://www.niotho-asfalīs.gr/na/t1.pdf>, Εισήγηση: Η βία στα ελληνικά γήπεδα μεταξύ θεωρίας και πραγματικότητας - Πρώτη δημοσίευση: Πρακτικά του 2ου Νομικού Συνεδρίου Συλλόγου Αποφοίτων Κολλεγίου Αθηνών (Σ.Α.Κ.Α.), με θέμα: Δικαιοσύνη & Αθλητισμός, Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 1998, σ. 153-188, παρουσιάζει τα βασικά αποτελέσματα μιας έρευνας που διενεργήθηκε από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, τα έτη 1986-1988, σχετικά με τη Βία στους Ελληνικούς Αθλητικούς Χώρους και σ' ένα δεύτερο στάδιο, συσχετίζει αυτά τα ευρήματα με άλλες, μεταγενέστερες έρευνες και με ορισμένες θεωρίες που διατυπώθηκαν κατά καιρούς για το πρόβλημα του χουλιγκανισμού. Όλο το σχετικό υλικό περιλαμβάνεται ήδη σε μια διεξοδική έκθεση με τίτλο «Report on the Incidence of Violence at Greek Sports Stadiums», που παρουσιάστηκε στα αγγλικά προς την 13η Άτυπη Διάσκεψη των Υπουργών Αθλητισμού από τις χώρες - μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στην Αθήνα, από τις 31/05/1988 έως τις 02/06/1988. Η Έκθεση έχει δημοσιευθεί και στα ελληνικά μαζί με τους πίνακες των στατιστικών στοιχείων που εκδόθηκε από το «Πάντειο Πανεπιστήμιο», αφιέρωμα στη μνήμη του Ηλία Δασκαλάκη, Αθήνα, σ. 299 - 443, 1991.

<http://libertadaek.blogspot.com>

<http://www.madboys13.blogspot.com>

<http://www.panaitolikos6.gr>

<http://www.paokmania.gr>

<http://www.greenrebels13.com>

<http://pao-is-my-life.com>

<http://fanatics7group.weebly.com>

<http://redantifa7.blogspot.com>

<http://original21.com>

<http://www.vourligans.com>

<http://www.arismembers.gr>

<http://pitbull-boys.gr>

http://wn.com/Tigers_club_Asteras_Tripolis_ultras

http://clubs.pathfinder.gr/s_f_PAOK_GR

<http://www.aiolikos-fans.gr>

<http://clubs.pathfinder.gr/paok4>

<http://xanthi13.blogspot.com>

<http://levadeiakosgate1.blogspot.com>

<http://www.xanthifans.gr>

<http://ofiagiavarvaraclub.blogspot.com>

http://melanoleykoi.blogspot.com/2011/10/blog-post_30.html

<http://www.paok-stuttgart.de>

<http://www.bluevayeros.gr>

<http://rossoneri-fc.blogspot.com>

<http://www.snakes4.com>

<http://www.ofiathensclub.com>

<http://www.paokfans.gr>

<http://www.fcpaok.gr>

<http://www.paokworld.com>

<http://www.emperor.gr>

<http://www.gate13.gr>

<http://www.gate3.gr>

